

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 751.

CHICAGO, ILL., 2. februarja (February 2nd), 1922.

LETO—VOL.—XVII.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

Kako obljubuje socializem?

Ali je socializem res tisto sredstvo, ki zmanjša človeško nezadovoljnost toliko, kolikor jo je pač v najboljšem slučaju mogoče zmanjšati na zemlji? To je treba vedeti, zakaj brez tega bi bilo čisto nezmislno, da bi se s socializmom sploh ukvarjali.

In vendar se je treba baviti z njim, ker mora slepec spoznati, da se razširja socialistično gibanje z veliko naglico po vseh deželah in dobiva od dne do dne več pristašev.

Kje je vzrok? Kako je to mogoče? Je li socializem nalezljiva duševna bolezen, ena izmed tistih norosti, ki se včasih pojavijo in povzročajo včasih nezasižane burke, včasih pa grozote in strahote?

Včasih je planila med ljudi bajka o bližajočem se koncu sveta. Bila je absurda; enkrat se je opirala na kakšno po sili razlagano besedo iz svetega pisma, drugič na kakšno nebeško znamenje. In kljub abotnosti, ki je tičala v njej, se je bliskoma razširila, na tisoče, na stotisoče ljudi jo je sprejelo kot sveto resnico, množice so se začele pripravljati na sodni dan, nastala je zmešnjava kakor v blaznici, ljudje so delali pokoro in neumnosti, prodajali svoje imetje, se pripravljali na smrt in — skrivali po kletah.

Vstala je vera v čarovnike in čarovnice; najbedastejša vera je bila, ki se je le kdaj mogla izleči v človeških možganih. Racionalno, z uporabo zdravega razuma misleča, četudi ne globoko učena glava bi bila morala spoznati, da ni človeka, ki bi mogel ravnati zoper naravne zakone. Kristjanu bi bila morala reči njegova vera, da ne more Bog dati posameznim, povrh še hudobnim ljudem, moči za nadvladanje njegovih elementov, moči, ki si jo je po verskih naukah vso sam pridržal.

In vendar so krščanske množice hlastno planile po tej enako blazni kakor brezbožni veri, in na tisoče žrtev te norosti je strohnelo v ječah, izgubilo glave na moriščih, zgorelo ob živem telesu na grmadah.

Je li morda tudi socializem taka manija, izrodek kakšnega bolnega duha, ki pa ima magično moč nalezljivosti v sebi? Spada li socializem med tiste zmote, ki se jih ljudstvo včasih strastno oklepa, skoraj da prav zato, ker so zmote?

Dospeli smo v dvajseto stoletje, ki se ponša s svojo bogato znanostjo in visoko kulturo, s trez-

nostjo mišljenja in strogostjo presojanja, in človeku bi se zdelo, da so grmadne zmote, zmote milijonov, v takem prosvetljenem veku nemogoče.

Postojmo. V tem dvajsetem stoletju imamo na svetu celo vrsto ver, med njimi take, ki štejejo po sto in sto milijonov pristašev, a med sabo se razlikujejo in si nasprotujejo. Niti v svojih temeljnih naukih ne soglašajo; ker pa ne more biti v eni stvari sto različnih resnic, mora biti najmanjše devetindevetdeset zmot — če jih ni vseh sto.

A vendar prisega na vsako tako zmoto na tisoče, na milijone ljudi.

Ne, tudi v ponosnem dvajsetem stoletju še nismo tako daleč, da bi vodila ljudi le resnica, da bi vsi iskali le pota do nje in hodili po takih potih in da bi bile grmadne zmote nemogoče.

Tudi za socializem moramo torej dovoliti vprašanje, če ni taka zmota in če se mu ne vdajajo množice kakor maniji.

Njegova privlačna sila je nedvomna. Nobena ideja, dotikajoča se človeštva samega, se ni tako hitro razširila in ni dobila v kratki dobi toliko slednikov, kakor socializem. Niti krščanstvo, ki se je tekom stoletij razvilo v svetovno silo, se ni razširilo in pogreznilo v srca tako naglo kakor socializem. In pri tem moramo vpoštevati, da je bil znani svet v dobi njegovega postanka mnogo manjši od sedanjega in prebivalstvo na zemlji veliko bolj pičlo. Le zelo nepotrpežljivim ljudem se zdi napredek socializma počasen. Lahko bi se reklo, da je res tako, če bi jemali človeško življenje za merilo. Toda socializem je zgodovinsko gibanje, zgodovinski proces; za to se ne more rabiti merilo posameznega človeškega življenja, ampak vpoštevati se mora življenska doba vsega človeštva. S tega stališča je pa nekoliko desetletij, odkar se more govoriti o socializmu, namreč o sedanjem, znanstvenem socializmu, komaj kaplja v morje. V tej kratki dobi se je socializem mogočno razširil.

Odkod torej ta privlačnost?

Prva misel odgovarja na to vprašanje: Goto-vo tiči privlačna sila v njegovih obljubah.

Nedvomno je v tem mnogo resnice. Tudi razširjanje krščanstva, budizma, islama so najbolj pospeševale obljube, odrešenje, večno izveličanje, nebeška nagrada za zemeljsko trpljenje, Mohamedov raj. . . .

Tudi socializem ima svoje obljube.

Socializem slika novo človeško družbo, v kateri sicer ne bodo živeli angelji, temveč ljudje iz krvi in mesa, ki ne bo predstavljala nebes, ampak bo na zemlji, ki pa bo tako organizirana, da izgine predvsem beda iz nje.

Socializem obljubuje rešitev gospodarskega vprašanja.

Nedvomno so gospodarska vprašanja tista, ki povzročajo v naši dobi največ nezadovoljnosti. Plemenitaša, ki šteje prednike do dobe križarskih vonj, jezi, da je plebejski lastnik tovarn za čevlje, navaden "kramar", takorekoč "šuštar" stokrat bogatejši od njega in kupuje graščine, ki jih mora on prodajati. Trgovci je v večnem strahu, da ga uniči konkurenca in ga pahne izmed samostojnih med uslužbence. Velekapitalist je nezadovoljen, ker še ni prvi med najbogatejšimi, njegov tovariš je pa ves besen, ker se upa navadna delavska para naznanjati njemu, kralju v industriji, zahteva in žuga s stavko. Pošten učenjak se žalosti, ker ne more nadaljevati svojega velikega dela zaradi pomanjkanja prozaičnega denarja in umetnik se vprašuje, če ne bi bil boljši samomor, kakor da mora vdinjati svoj čisti talent muham bogatih nevednežev. Na ogromno maso pa pritiskajo gospodarska vprašanja kakor mora, ki ne tlači le ponoči, ampak tudi podnevi; pretežni večini vsega človeštva groze gospodarska vprašanja z vsem, kar je hudega v življenju, s pomanjkanjem, z negotovostjo eksistence, z brezposelnostjo, lakoto, boleznijo, moralnim propadom, in z zgodnjo smrtjo.

Rešitev iz tega najhujšega gorja obljubuje socializem. Novo družbo kaže, za katero naj bo najpopolnejša organizacija dela glavni zakon. Vsi razmetani, razcepljeni, drug proti drugemu se zaletavajoči, od nevidnih ali v uničujočo borbo gnani deli človeštva naj se zbero v eni, ves človeški svet obsegajoči družbi, stoječi na enotni podlagi in enotno organizirani. Prva skrb te družbe bodi blaginja celote. Če je prav poskrbljeno za celoto, mora biti dobro poskrbljeno za vsakega posameznika, ki je del celote — pravi socializem.

Razumljivo je, da mora taka obljuba silno va-bit. Tukaj je upanje, da ne bo treba vsak dan trepetati za jutrnji kruh, da ne bo treba pustiti otroka umirati, ker velja denarja, kar bi ga moglo rešiti. Prodajati ne bo treba duše in telesa kakor dandanes, ko se naposled vendar Satan krohoče: Zaman si se prodal!

Kakor je to razumljivo, je tudi nedvomno, da je to upanje prvi faktor, ki dovaja večino novincev v socialistične vrste.

Toda zadovoljiti se ne smemo in ne moremo s tem.

Nasprotniki se rogajo, nas pomilujejo, ali pa gubančijo modro čelo, češ: Vaše socialistične krasote so sanje. Bedne množice se opajajo z njimi, ker ustrezajo njihovim željam, in le za to prihajajo k vam. Ali sanje minejo. Prišel bo dan prebujenja in

tisto jutro bo strašno, kajti vašim milijonom se objavi bridkost razočaranja.

Ali smemo na to le na kratko odgovarjati, da se lažejo, da hočejo za vso večnost držati množice v verigah sužnosti, da so sleparji in okrutneži?

Saj ne gre le za to, da govore oni tako. Sami moramo vedeti, če je resnično, kar obljubuje socializem. Sami se moramo varovati sanj in utopij. Kar iščemo, ni največja prijetnost, temveč resnica. Ako je socializem z resnico navskriž, se ga moramo otre-sti in ga pokopati kakor vsako prevaro.

Vprašati moramo socializem, na kaj opira in kako utemeljuje svoje obljube. Prerokovanje kakor ono o nebeškem kraljestvu nam ne more zadoščati. Paradiž pride baje po smrti, pa si zaradi tega ni treba posebno befiti glavo, kakšen da bo. Če je, če ga ni, ga ni; naj vanj verujemo ali ne verujemo, izpremeniti ne moremo dejstva; če ga ni, ga naša vera ne ustvari, če je, ga naša nevera ne odpravi.

Socializem nam pa obljubuje boljše življenje na tem svetu. Bavi se torej z rečjo, o kateri smo gotovi, da je, kajti da živimo, vemo; prav tako vemo, da ima zemlja še nekoliko bodočnosti in da bodo, kakor vse kaže, vsaj za bližnjih par milijončkov let na njej še pogoji za življenje. Vprašanje, kakšno bo to življenje, je torej vseskozi stvarno in resno. Ker govori socializem o tem realnem življenju, imamo pravico, da zahtevamo pojasnila od njega.

Ne le pravico.

Na tisoče in tisoče ljudi je privedlo sree v socialistične vrste. Želja po tistem lepšem in boljšem življenju je naravnala prvi korak na socialistično pot. Toda naj priznavamo srečo kolikorkoli pomena, jasno nam mora biti vendar, da nam ne morejo občutki razodevati resnice. To je naloga razuma.

Vprašanje je torej, če more socializem obstati pred sodbo razuma. Le ta nam mora razodeti, ali gledamo resnici v obraz, ali se nam pa le kaj sanja.

Na srečo je ves socializem stvar razuma. Da sega tudi v sree, je njegova posledica; njegov začetek pa ni v sreči.

Novinci socialistične armade lahko slišijo najprej obljube. Ali do svojih obljub je socializem prišel po dolgi dolgi poti, ko si je pričela z vprašanji, nadaljevala z raziskovanjem in dovedla do sklepov, ki zvene kakor obljube. In kakorkoli je kdo prišel v socialistične vrste, mora pregledati in spoznati vso to pot, če hoče razumeti socializem in se imenovati socialista.

Do zaključkov, ki jih imenujejo obljube, je socializem prišel z učenjem in naukom. Na vprašanje, kako utemeljuje in na kaj opira socializem svoje sklepe, se glasi odgovor: Utemeljuje jih znanstveno, opira jih na znanost.

Moderni socializem je znanstven.

Kogarkoli je sree privedlo v socialistične vrste, kdorkoli je prišel v rdečo armado kot čuvstven socialist, mora gledati, da postane tukaj misleč, proučavajoč, iz znanosti črpajoč in znanstveno sklepajoč socialist.

Zločin in družba.

Kapitalistična družba porabi ogromne svote za policijo, da lovi zločince, za sodišča, da jih sodijo, in za ječe, da jih zapirajo; tudi za krvnike in njih aparate, da jih elektrokutirajo, obešajo in streljajo iz da precej denarja. Površni ljudje menijo, da je to sicer velik križ, ampak da ni mogoče pomagati; zločincev vendar ne moremo pustiti, da bi prosti letali po svetu, pa še več pokradli, poropali in pomorili.

Kapitalistična družba res nima druge pomoči, kakor da jih zapira. Zanj je zločin problem, katerega ne more nikakor rešiti. Pri tem se pa nahaja v vrtincu, ob katerem bi razumno bitje s kakšnega drugega sveta dežalo, da mora biti ta družba sama blazna.

Stvar je namreč ta: Kapitalistična družba ustvarja zločince, potem jih pa preganja, obsoja, zapira, obeša. Ona jih ne mara; sicer bi jih pustila pri miru; dasi jih ne mara, jih pa neprenahoma ustvarja.

Zakaj taka absurdnost?

Zato, ker ne more biti drugače. Kapitalizem in zločin sta neločljiva. Kapitalizem je sam na sebi zločin, četudi ne po zakonu. Ako bi tatovi delali zakone, bi najbrže z njimi zaščitili tatvino. Ker jih delajo kapitalisti, ščitijo z njimi svoje izkoriščanje. In svojo lastnino ščitijo.

Ker pa je kapitalistično izkoriščanje zločinsko, ker ustvarja mizerijo in vedno postavlja gotovo številce ljudi pred alternativo, da krađejo ali pa poginejo, medtem ko na drugi strani kaže, da se z bogastvom v tej družbi lahko skoraj vse doseže in s tem draži ljudi, da izkušajo pridobivati bogastvo brez posebnega ozira na sredstva, se mora zločin vedno nanovo porajati in ga ne bo konec, dokler ne bo kapitalističnega sistema samega konec.

Ker ga družba ne more odpraviti, preganja zločince in jih zapira. Pri tem se zgodi, da sedi za mrežami mnogo dobrih ljudi, mnogo lupežev pa teka prostih okrog in uživa velike časti.

Kaznovanje zločincev tolmači družba tako:

Hudodelec je nevaren družbi. Ona mora torej sebe in svoje poštene člane varovati. Zato mora zločince ločiti od javnega sveta in jih spraviti tja, kjer ne morejo njih hudobni nagoni storiti zlega. Torej v ječe z zamreženimi okni, obdane z visokimi, trdnimi zidovi in zastražene z oboroženimi čuvaji.

Razen varnosti družbe imajo kazni še druge namene. Za greh, ki je storjen z zločinom, mora biti pokora. V starih časih se je tisti, komur je bila storjena krivica, sam maščeval nad hudodelcem. Tega pa ne more trpeti civilizirana organizirana družba. Ako se posamezniku prepusti, da odmeri kazen za zlo, katero je pretrpel, se lahko zgodi, da je kazen večje zločinstvo od zločina samega. In kakor tam, kjer še velja iz barbarične davnine podedovano krvno maščevanje, ni hudodelstva nikdar konce; osveta, ki je skoraj vedno pretirana, zahteva zo-

pet osveto, in tako gre zlodejstvo v večnost, od rodu do rodu.

Kazen je socializirano, poddržavljeno maščevanje. V tem je nekaj napredka in izboljšanja. Šele odstranitev privatnega maščevanja je omogočila, da so postale kazni sčasoma nekoliko bolj človeške. Včasih je bilo obešanje, sežiganje, napletanje na kolo, natikanje na kol in t. d. tako vsakdanje, kakor je bilo vse čuvstvovanje ljudi barbarično.

Razvoj družbe je povzročil, da je dobila tudi justica polagoma nekoliko bolj človeško lice. Tam, kjer je družba zaostala, je pa tudi justica zaostala. Sedanja uradna pravičnost ne more zatajiti, da je kapitalistična. Njena glavna naloga je varstvo privatne lastnine, kapitalističnih interesov kapitalistične družbe.

Ali naša doba je postala tudi humanitarna. O tem bi človek sicer včasih podvomil, če na primer pogleda čez Atlantični ocean ali pa če bere poročila o linčanju po Ameriki. Toda apostoli sedanje družbe govore toliko o humanitarnosti, da morajo ugovori skoraj umolkneti.

Iz te humanitarnosti izvira tudi nauk, da ni vse opravljeno s kaznijo zločincev, ampak da ga je treba tudi popraviti. Zdi se, da ni idealizem edini boter tega načela. Vmes so vsekakor tudi materialistični oziri; če bo hudodelec popravljen, ne bo več kradel, in tisti, ki kaj imajo, bodo bolj varni.

Pa to nič ne de. Načelo popravljanja bi bilo vendar lepo. Ali družba, ki ga izreka, ni dosledna. Kako naj na primer smrtna kazen popravi človeka? Kadar je zločinec na drugem svetu, ga vsi lepi nauki tukajšnje družbe ne dosežejo več.

Kapitalistična družba se pa moti s svojo humanitarnostjo še v drugem oziru. Popravljanje zločincev v kazilnici bi bilo že lepo, če bi bile razmere take, da bi popravljeni človek lahko pošteno živel. Tega pa ni. Neprenehoma se rabi fraza, kako naj bi skesani grešnik postal koristen član človeške družbe; toda fraza nima realne moči. Predvsem je tradicija hinavščine tako močna, da ovira vse reformatične poizkuse. Če pove človek, da prihaja iz kazilnice, mu malo pomaga, če doda, da se je v ječi poboljšal. Kdo mu verjame? In kdo more privatnega podjetnika prisiliti, da bi vzel takega človeka na delo?

Če bi bila družba sama delodajalec, bi bila stvar pač drugačna. Seveda bi v tem slučaju večinoma povod za prvi zločin odpadel. Namesto skrbi, kaj početi z odpuščenimi hudodelci, bi se taka družba lahko lotila vprašanja, kako se odpravijo zločini sploh.

Nismo fantasti. Ne mislimo, da bodo prvi dan po padcu kapitalizma sami idealni ljudje na svetu. Vsaka družba mora kot dedščina vlačiti bremena prejšnjih družb nekaj časa s seboj. Ali mnogo povodov zločina odpade takoj z ustanovitvijo socializma. Hudodelstva, ki jih povzročajo lastniki in dobič-

karski interesi, morajo v kolektivistični družbi kmalu odpasti, ker se jim zamaši vir.

Kar potrebuje človek za dostojno življenje, bo lahko dobil, le da izpolnjuje svoje dolžnosti napram splošnosti, ki ne bodo presegale njegovih moči in jih tudi izrjavale ne bodo. Brezposelnost v družbi kolektivističnega gospodarstva bo neznana reč. Potrebe za tatvino in goljufijo ne bo, s potrebo pa odpade kmalu tudi stvar.

Lahko si tudi mislimo, da bodo v socialistični družbi, kadar se popolnoma organizira, uredbe take, da bo tatvina sama po sebi nezmisljena. Kruha ne bo treba krasti, ker ga bo za vsakega dovolj. Sicer pa?

Če more kdo danes ukrasti stotisoč dolarjev in niti roki pravice, se mu to izplača. Denar lahko vtakne v kupčijo ali v kakšno podjetje, izkorišča ljudi in sijajno živi ob tujem trudu. Ali kaj v socialistični družbi, kjer sploh ne bo privatnih podjetij? Če bi ukradel milijon, ga ne more izpremeniti v kapital, ki bi mu nosil obresti. Čemu torej krasti?

Seveda ostanejo še temperamenti in duševno defektni ljudje. S tem bo imela nova družba še svoje težave, dokler ne dozore sadovi njenih novih uredb. Kakor izobrazba, tako bo tudi zdravje v socialističnem sistemu družabno vprašanje; pridobitve vede se ne bodo prepuščale nobeni privatni spekulaciji, ne bodo prihajale v prid le posameznikom, ampak se bodo družabno porabile za splošnost. Kakor je bilo mogoče v kulturnih deželah omejiti kugo in gobavost, tako bo imel tudi boj proti duševnim boleznim uspeh, kadar se bo vodil sistematično, na široki družabni podlagi in v splošnem interesu družbe. —

Kapitalizem in zločin sta neločljiva; tukaj je boj zoper hudodelstvo enak boju zoper vetrne mline. Nobenega problema, ki se tiče zločina, ne more rešiti kapitalistični sistem! največja protizločinska sila je socializem.

Kozaki v preteklosti.

Marsikaj se je že pisalo in govorilo o Kozakih in brezštevilne pravljice so slikale njih življenje in njih navade v fantastični luči. Največ pa je bilo o njih povesti, ki zbujajo grozo.

Navadno si ljudje predstavljajo Kozake kot z velikimi brki opremljene zverine, ki jahajo s hitrostjo vetra, uprizarjajo rope in požige ter se nato zopet umaknejo med bičevje step.

Dejansko pa so Kozaki v številnih ozirih prav to kakor navadni ruski kmet. V drugih ozirih pa je Kozak zopet sličen cowboju zapadnih ameriških prerij, čegar dom je bolj na sedlu konja kot pa v rodni vasi. Kozaki pa niso bili roparji, temveč predvsem branilci in zaščitniki ubogih.

Ko se je v Rusiji izvršil preobrat, so mnogi s strahom pričakovali, kam se obrnejo Kozaki. Car je imel med njimi mnogo prijateljev, ker so Kozaki uživali posebne svobodščine. V marsikakem delavskem izgredu so ruske oblasti poslale kozške vojake, da so jih udušili, če treba, tudi v krvi. Za naklonjenost Kozak

kov po revoluciji so se borili caristi in pozneje boljše-viki. Caristi so si obetali baš v Kozakih največ oborožene zašlombe, toda Kozaki so bili razdvojeni. En del je pomagal revoluciji, drugi je hotel obuditi carizem nazaj v življenje. Kozak je bil predvsem vojak. Tradicionalen vojak verjame v moč armade, kateri pripada, ponosen je na "njeno slavo," in logično je, da pri tem mrzi vse, kar streži za novem in po uničenju starega.

Razni kozški rodovi so bili v službi kontrarevolucionarnih generalov, drugi pa v službi sovjetske Rusije. V Sibiriji n. pr. so bili Kozaki v službi Semanova, Horvata in Kolčaka, toda ne vsi. Tudi med Wranglovimi četami so bile kozške skupine, toda kozaki kot celota niso nikdar nastopili proti sovjetski Rusiji.

Ime Kozak je tatarskega izvora ter pomeni prostega človeka. Izraz Kozak se je uporabljal za ljudi, ki so zapustili svoje domove ter pričeli živeti neselno življenje, neodvisno od kraljev, potentatov in drugih oblasti. Bil je nekoč čas, ko je plemenitaš pritiskal kmetu ter je bilo človeško življenje kaj malo vredno.

Na jugu Rusije, predno so se dovolj natančno določile zadnje meje carske Rusije, so odšle tolpe onih, ki so se hoteli v enajstem stoletju iznebiti vsakdanjega življenja. Bili so Rusi, Poljaki in Slovaki in le malo Tatarov. Tatarska primes ni bila močna v času, ko so postali Kozaki sovražniki tatarskih tolp, vpadajočih v Evropo.

Trinajsto in štirinajsto stoletje je videlo Kozake razvite v občinske zadrage, ki so se nahajale v bližini reke Dnjepra in njih člani so z neprestanimi pohodmi stražili mejo.

Straže cowbojev na južnem Zpadu naše dežele, ki sedaj že izginjajo iz ameriškega življenja, so bile takorekoč Kozaki po duhu. Člani te straže so postali kavaleristi, rendžarji v Texasu.

Kakor je bil skrajno neprevidno vprašati kakega cowboja po njegovih družinskih razmerah, tako je bilo tudi neprimerno vprašati Kozaka po njegovih prednikih. Bili so to ljudje, ki so pustili za seboj prijatelje in domove, ker so bili razočarani v življenju ali pa so izgubili vse v igri usode.

Med Kozaki je bilo seveda tudi dosti kriminalcev. Kakor hitro pa so se vpisali v kozško vojsko, so pustili za seboj vso preteklost. Nekateri so bili izgnanci iz političnih ozirov, druge pa so zasledovali, ker so vzeli v svoje lastne roke maščevanje storjenega zla. Kaj pa je sploh ležeče na imenu, po vsem tem? Kaj je bolj primerne kot izpremeniti ime, pod katerim se človeka poznali v prejšnji družbi in prejšnjem krogu? Ko so prišli državni uradniki popraševati med Kozake po tem ali onem Demetriju ali Ivanu, so Kozaki majali z glavami, kakor da ničesar ne vedo. Vsakemu novemu prišlecju se je dal priimek, ime kot na primer "Veliki nos" ali kaj drugega.

Dočim so plačevali drugi ljudje davke, niso bili Kazaki podvrženi nobenemu obdačenju. Kazak je plačeval s svojim mečem in s svojo pištolo. Vedno je vstrajal na tem, da ga nihče ne sme obdačiti, da pa bo nudil svojo vojaško službo, kadar ga bo Rusija potrebovala.

Vendar pa je bilo dosti pravovernih med temi možmi step. Prišli so, da se pridružijo kazaškim zastavam s spoštovanjem do Boga in človeških pravic in sicer ne glede na to, kakšna je bila pot po kateri so prišli v kazaško organizacijo. Kdor se hoče pridružiti Ka-

zakom, mora stopiti pred hetmana ter ga prositi za sprejem.

— Ali veruješ v Hrista? — vpraša hetman.

— Verujem — se glasi odgovor.

— Pojdi torej, Kazače, — se glasi odgovor. — Tvoja kočja je tam in pokazali ti jo bodo.

Ko so organizirali prve kazaške stanice, so bile te izključno obljubene od možkih. Vsak Kazak se je moral zavezati, da živi brez žene ali v celibatu. To je bil red, po katerem so živeli Kazaki kot puščavniki ter se borili kot demoni.

Ko so potekla stoletja, so se izvršile številne izpremembe.

Kazaki so dobili svoje družine in svoja lastna domovja. Sprva so pošiljali mlade kazaške dečke na drzne pohode in ni ga sistema kavalerije na svetu, ki bi bil bolj uspešen, kot je bil ta stari kazaški red. Tako so na primer kaznovali prestopke proti obljubam ali slabopostopanje z revnimi in zatiranimi neposredno s smrtjo.

Obsodbe so bile izvrševane na mestu in v tem oziru so obstajale enake mere kakršne so še pred kratkim obstajale med cowboys našega zapada.

Zmisel za pravico in krivico, ki je tvorila osnovno vero Kazakov, je ojačila njih naravni pogun poostren vsled tega načina življenja.

Kot stražniki meje so Kazaki varovali revne kmele ter večkrat rešili one, katere so bili odvedli Turki ali Tatarji v sužnost. Na svojih drznih pohodih pa so prišli prav do vrat Carigrada.

Ti drzni stepni jezdecji so se pojavljali povsod na meji, kjer so jih potrebovali. Branili so reveže, a bili so strah bogatinov, to je vlastelinov, katere so pogosto ropali ter jim požgali domovja.

Turke in druge iztočne narode, ki so prinašali na zapad zlato in razne dišave, so imenovali Kazaki roparje. Zaradi tega pa so jih tudi napadali, in marsikatera karavana je izginila brez sledu.

Dobljeni plen so razdelili sorazmerno po junaštvu, ki ga je pokazal ta ali oni tovariš v boju.

Ena najslavnejših slik iz kazaškega življenja nam predstavlja zborovanje Kazakov, na katerem delajo načelniki račune ter jih diktirajo posebnim pisarjem.

Na skupino pisarjev in vojskovodij pa se zbira vesela množica.

Obleka Kazakov je dobila tekom let več ali manj gotove predpise. Vidimo Kazake v dolgih suknjah, rjave ali zelene barve, z visoko kučmo iz ovčjega krzna ter močnim pasom, ki vsebuje naboje.

Kazak kaže vse znake vojaškega izvežbanja, Današnji Kazak je pravi vzor elegantnega vojaka, v primeri s tem, kar je bil v prejšnjih časih. Njegova obleka je preprežena z zlatimi vrvicami in sablja je okrašena z dragulji.

V prejšnjih časih je nosil kazak surovo obleko, a glede svojega orožja je bil vedno skrajno natančen.

Brezprimerna je bila njegova izurjenost v streljanju in to celo v slučaju, kadar je jahal v najhujšem diru, prav kakor opazujemo danes pri pastirjih na zapadu Združenih držav.

Kazaki so bili tekom stoletij izurjeni borilci in njih ročnost v rabi orožja je bila posledica njihovega načina življenja in okolice v kateri so živeli. Stepe, v katerih so si poiskali zavetja, so bile pokrite s travo, ki je včasih tako visoka, da je videti iz nje le glavo jezdeca.

Divjačine je bilo na teh stepah dovolj, in reke so bile polne rib. Potrebe Kazakov pa so bile maloštevil-

ne. Izhajali so lahko z malim ali z mnogim, kakor je naneslo.

Kazak se ni brigal za lastnino. V onih starih časih vitežkih pohodov je bilo Kazaku dovolj, če je imel obleko in vojno opremo. Celó v času, ko s se že vstanovile kosaške stanice, je položil Kazak meč na svojega novorojenega sina ter rekel:

— Glej, Kazače, to je vse, kar ti zapustim.

Kazaki so bili večkrat v stiku s političnimi intrigami, dasiravno niso po svoji naravi radi privoljevali sodelovanju v roparskih vojnah. Udeležili so se le takih pohodov, o katerih so mislili, da so pravični, dasiravno je v tem tudi par izjem.

Enkrat so Kazaki celo posadili na prestol novega carja, ko so podpirali zahteve dečka Dimitrija glede na carski prestol.

Kljub nasprotnemu prepričanju večine ljudi, ki malo vedo o Kazakih, so slednji zelo idealistični po svoji naravi ter veliki oboževalci junakov. Celó sanjavi so ter so imeli celó vrsto idealov, katere so opevali v bajkah in pesmih.

Iz davne preteklosti se dviguje podoba Mazepe, junaka step, ki je postal predmet ene najlepših pesnitev angleškega pesnika Byrona.

Mazepe je bil rojen na dvoru poljskega kralja Jana Kazimirja. Bil je lep mladenci in soglasno s pesnitvijo lorda Byrona, zapleten v ljubezensko spletko s ženo nekega plemenitaša. Ko je izvedel mož za to, je dal mladega junaka nagega privezati na divjega konja, nakar so ga pognali v stepe.

S tem naj bi bila doletela Mazepe usoda. Zgodovinsko te stvari niso utemeljene, vendar pa je gotovo, da je moral bežati iz Poljske radi pregreškov ter si poiskati zavetja na stepah med Kazaki. Postal je tajnik hetmana Samojloviča ter mu sledil leta 1687 v dostojanstvu kot hetman vseh zaporoških Kazakov.

Mazepe je zelo pomagal carju Petru Velikemu v boju proti Turkom ter je bil od carja imenovan za ukrajinskega kneza. Zadnja leta svojega življenja pa se je pridružil švedskemu kralju Karolu XII. ter stal na njegovi strani proti ruskemu carju. S padcem Karla XII. pa je moral tudi on pobegniti ter je končal svoje dni v prognanstvu.

Vloga Kazakov v dobi modernega carizma je bila seveda drugačna, a z uspehom ruske revolucije se je zopet izpremenila.

Interesi delavstva, ki se bojuje za svojo osvoboditev, so pravzaprav interesi človeštva. Boj proletariata je zgodovinska naloga in njegov cilj ne more biti nobena utopija, nobena fantazija, ampak le to, kar izhaja nujno iz razvoja samega. Proletariat je navsezadnje le orodje zgodovine, ki koraka po potih nujnosti. Socializem ne predpisuje delavstvu ciljev, temveč mu jih le razodeva. Socializem ne modruje, kakšni smotri bi se dali izumiti, da bi bili čim lepši, temveč le označuje pota, po katerih se najboljše pride do ciljev, ki so neizogibni, ker jih določajo neizpremenljivi zakoni razvoja.

Vsaka dežela, kjer zmaga socializem, bo imela sovražnike v vseh deželah, kjer vladajo kapitalisti. Prvotni rek se je glasil: "Prva dežela, v kateri zmaga socializem, bo imela sovražnike v vseh deželah, kjer bodo vladali kapitalisti." Primer je Rusija.

SEMINTJA.

Rockefeller pridiga. — Governer McCray obžaluje. — Domovina v bodočnosti. — Nad sto življenj za profit. — Arabci se upirajo. — Politika kompromisov. — Balanciranje.

V južni Coloradi so znižali premogarjem plače. Delavci so šli na stavko. Država je poslala nadnje milico in količki kompanijskih čuvajev in puškarjev so padali in še padajo po premogarskih glavah. Južni Colorado spada pod Rockefellerjevo cesarstvo. In vsa država je pod njegovim vplivom.

Zadnjo nedeljo je imel John D. Rockefeller Jr. v baptistovski cerkvi na Fifth Avenue v New Yorku pridigo o naukih svetega pisma. Pred petindvajsetimi leti je ustanovil "Bible Class", da ž njim propagira nauke krščanstva. V nedeljo je obhajal svoj osemindvajseti rojstni dan, ki ga je proslavil v cerkvi, s pridigo o "idealih človeka". "Ne kopiči si bogastev, ki so od tega sveta", je dejal Rockefeller. "Skrbi za večno izveščanje; za tam si kopiči zaklade, kjer ti jih ne morejo uničiti ne molji ne rja." Čudne besede iz ust človeka, ki pripada najbogatejši družini na svetu. Kritiziral je "nespametno filantropijo", kajti Rockefeller je zelo pobožen človek. "V petih minutah vam dokažem, koliko škode se lahko napravi s \$500,000. Denar ima vrednost le tedaj, če se ga porabi za koristne stvari. . . . Ko je moj oče plačeval en dolar na teden za stanovanje, je dajal 5 centov tedensko za misijone in 3 cente na teden revežem. . . . Njegov delodajalec ga je smatral za najboljšega knjigovodjo, ki ga je kedaj imel in kadar je John podpisal izkazilo o dostavljenem naročilu, je bil gospodar prepričan, da je bilo naročilo tudi izvršeno." Ko je John Jr. končal, je pridigo zaključil z molitvijo, naj bi bili učenci njegovega biblijskega razreda vedno prežeti religije, najsibo pri delu v pisarni, v tovarni, v trgovini ali kjerkoli in da naj bodo vedno dostopni resnici.

Rockefellerja, starejši in mlajši, podpirata različne ustanove po svetu, izmed katerih so ene dobre. Za razna znanstvena raziskovanja je prispeval milijone dolarjev. No, in pobožna sta tudi oba. Marsikatera cerkev se ima zahvaliti njima za eksistenco. Veliko cerkvenih ustanov živi od Rockefellerjevih milijonov. In na industrialnem polju sta s svojim trustjskim načinom dosegla uspehe, ki so ogromni. Toda vse to ne izbriše mizerije tistemu delavstvu, ki je kopičilo milijone Rockefellerjem in jih še kopiči. Naj bi šel John Jr. pridigati tistim, ki so danes v njegovih obratih na stavki, ali ki so jih ravnateljstva vrgla na cesto.

Rockefeller je kot človek lahko zelo dobra, blagorčna oseba. In če bi razdal vse svoje premoženje za same koristne ustanove, bi to ničesar ne izpremenilo v življenjskih razmerah coloradskih premogarjev in tisočeri in tisočeri delavcev Standard Oil Kompanije. Zamanj je kritiziranje in napadanje posameznih kapitalistov. Rockefeller ni kapitalizem. Ne Rockefellerjev, ampak kapitalizem je treba odpraviti. To je razlika, ki jo mnogi še ne razumejo.

Ameriška legija je obdržavala v Indianopolisu sejo, katero je posetil tudi governer države Indiane. Načelnik legije je na tej seji dejal, da ko se bo vršila bodoča konvencija Ameriške legije v Terre Haute, bodo njeni člani korakali pred Debsovo stanovanje in kričali "izdajalec"! in mu tudi drugače pokazali, kaj se pravi izdajati domovino v urah njene največje preizkušnje. Ko je nastopil governer Warren T. McCray, je dejal: "Obžalujem, zelo obžalujem, da eden največjih izdajalcev naše domovine živi v državi Indiani. Upam da mu bo dala Ameriška legija dober nauk za njegovo izdajstvo."

Ko je stari Debs izvedel o teh grožnjah, je pisal governerju, ako je res izgovoril prej citirane besede. In Debs je dodal: "Ako ste me res obsojali, kakor je bilo poročano, tedaj morate obsojati tudi predsednika Zedinjenih držav, ker je izpustil iz ječe 'nadizdajalca' in ga povabil v Belo hišo. To le mimogrede. Zastopniki, ki reprezentirajo unije rudarjev in drugih strok v tem mestu in okolici, so se oglasili pri meni in mi priporočili, naj vam pišem, ako ste vi, kot governer države Indiane, kateri ste prisegli, da boste varovali red in izvajali njene zakone, res odobraval program groženj in nasilja proti 'nadizdajalcu', ki je v tem slučaju pisec teh vrstic?"

Governer je odpisal, da se več ne spominja, kake so bile njegove besede, vendar pa je bil smisel njegovega govora tak, kakor je bilo poročano.

Ako bo Ameriška legija vzpizorila kake demonstracije proti Debsu, se bodo dogodile protidemonstracije. Debs ima v Terre Haute mnogo prijateljev; ima jih v vsej Indiani, po vseh Zedinjenih državah in po vsem svetu. Ameriška legija in histeričen governer države Indiane se moti, ako misli, da se služi "domovini" z akcijami nasilja proti Debsu. Debs je zaveden reprezentant zavednega delavstva. In Debs je bojevnik za interese vsega delavstva. Ameriška legija reprezentira privatne interese in marsikatera njena postojanka se tega niti ne zaveda. Kajti če bi se, ne bi imela niti toliko članov kolikor jih v resnici ima. Nevednost je kriva, da so v Ameriški legiji člani, ki mislijo, da s svojimi nasilnimi dejanji proti delavskim organizacijam in posameznikom res služijo domovini. Vsaka nasilna akcija od strani legije proti Debsu bo voda na mlin socialistične propagande. Vzbudila bo pozornost mase, in marsikdo izmed nje se bo vpraševal, čemu člani legije sovražijo Debsa.

Samomori veteranov svetovne vojne niso v teh časih nič izrednega. Vsaki dan poroča ameriško časopisje o njih. Marsikomu, ki je bil pozvan v armado, je bila s tem uničena karijera in eksistenca. Danes so razočarani, kajti obljub dolarski patriotje napram vojakom niso izpolnili. Dogodil se je slučaj — tega ni dolgo nazaj — ko je bivši vojak ubil svojo ženo in dete in se potem sam naznanil policiji. Iskal je službo en teden, dva, tri, en mesec, drugi, tretji in ko je glad pritiskal vedno hujše, ko ni mogel več prenašati pogleda izstradanega deteta in žene, je izvršil to dejanje. Bilo je blazno dejanje blaznega človeka. Za vsako stvar so vzroki. Ameriška legija naj bi rajše raziskovala, zakaj toliko bivših vojakov izvrši samomor? Zakaj se dogajajo slučajji, kot je gori omenjeni? Tega ne bo storila, ker ni bila ustanovljena za taka raziskovanja. To bi bilo nepatriotično, legija pa je stoprocentno patriotična.

Ko so Debs njegovi sodruzi, med njimi tudi bivši vojaki, vprašali, če želi protekcijo, je dejal, da je ne potrebuje. "Ne bojim se nobenega človeka in nobene drhali. Vse moje življenje sem bil med ljudmi raznih poklicev v raznih krajih, vedno brez bojazni in neoborožen . . ." Debs je izdajalec, izdajalec denarne oligarhije in to mu je nakopalo srd vseh, ki ji služijo. Človek je lahko lopov, ukrasti sme milijone, ampak je lahko še vseeno patriot. To preneha biti šele tedaj, kadar postane izdajalec kapitalizma. Kadar mu več ne služiš, tudi ne služiš kapitalistični domovini. Vendar pa je Debs veliko storil za domovino, za domovino ameriškega ljudstva in za domovine ljudstev vseh drugih dežel, ki bo enkrat ena sama domovina vsega človeštva. Kdor deluje za tako domovino, je izdajalec kapitalistične domovine in patriot prave domovine, ki jo šele gradimo.

V gledališču Knickerbocker v Washingtonu, D. C., se je zadnjo soboto udril obok; nad sto oseb je izgubilo življenje, mnogo je več ali manj pobitih. Teža snega na oboku je baje povzročila nesrečo. Sedaj so v teku preiskave. Preiskuje se v Ameriki toliko časa, da se na katastrofo pozabi. Samo spomniti se je treba nazaj na razne katastrofe, pa lahko vsakdāo vidi, kaj so prinesle take preiskave.

Nesreča se bodo dogajale tudi v socialistični družbi. Avtomobili bodo marsikomu vzeli življenje, ravno tako vlaki, v vsakem družabnem sistemu. Dokler bo človek delal pod zemljo, se bodo dogajale smrtne nesreče; dokler se bo vrtelo ogromno kolesje strojev v industriji, bodo trgali delavcem ude, ali pa jih razmesarili. Ampak nesreč bo mnogo manj in v nekaterih ozirih se bodo popolnoma preprečile. Družba, ki lastuje gledališče Knickerbocker, ga obratuje za profit. Ako se more udreti obok vsled teže par čevljev snega, je to slab obok. Družbi, ki lastuje stavbo, mora biti to gotovo znano. Ali naj vsled tega zapre gledališče, če ji nosi dobiček? Ni ga zaprla, ampak je riskirala stotera življenja — za profit. Enako je bilo s parnikom Eastlandom, enako z vsemi drugimi podobnimi slučajmi. Ker prinaša stvar dobiček, se jo obratuje. Če se nesreča dogodi, kaj zato! Sicer pa, kdo pa misli o nesreči, ki se morda dogodi. Najbrž se sploh ne dogodi.

V družbi bodočnosti se bo vpoštevalo vse mogoče varnostne naprave. Življenje rudarjev ne bo izpostavljeno tolikim nevarnostim, kakor v kapitalistični družbi. Na vsakem steburu v rovi, na vseh mogočih mestih so nalepljeni lepaki, ki uče delavce, kako naj se varujejo. "Varnost prva!" je geslo. Ko se je pisec teh vrstic zaeno s svojimi tovariši v nekem rudniku hotel ravnati po teh predpisih, se je nakopalo nekaj vozičkov manj rude na dan. Bos je vprašal za vzrok. Povedali smo mu in njegov odgovor je bil: "To hell with 'safety first'! We want ore!" Ako bi mi vztrajali in delali po predpisih "safety first", bi bili odslovljeni, kajti — "we want ore!" Ko se je ob istem času eden rudarjev ponesrečil, je dobil samo malo odškodnine, dasiravno je bil za vse življenje pohabljen. Izgubil je tožbo, ker se ni ravnal po predpisih "safety first". Kapitalistični družbi je v prvi vrsti za profit. Oseba varnost pride v poštev šele na drugem ali tretjem mestu. In največkrat sploh ne pride v poštev.

Tisoče delavcev in delavk boleha na tuberkulozi. V prvem štadiju je bolezen ozdravljiva. Ali kje je de-

nar za dobro hrano, zračno stanovanje, za zdravila, za sanatorij na zapadu? Ker ga ni, umiraj! Umiraj eno leto, dve leti, družina pa naj gleda tvoje umiranje. Raka imaš, ali kako drugo bolezen, ki zahteva za ozdravljenje sredstev. Kje jih boš vzel? Ker jih nimaš, pogini! In v tej deželi imamo zdravnikov več ko dovolj, imamo zdravil na izbero, imamo vsega, kar potrebuje sto deset milijonov prebivalcev te republike, ki ima sedaj le to napako, da je kapitalistična republika, republika za profit. Od delavstva samega je odvisno, kdaj jo hoče drugačno.

Angleži so strokovnjaki v podjarmljanju narodov in plemen. Velik del Afrike imajo v posesti, vso Indijo, Egipt in mnoge druge teritorije. Ampak duh nacionalizma, ki preveva po vojni podjarmljena ljudstva, dela zvijačnim Angležem velike preglavice. Poleg Indije se jim upira Egipt — Egipt skoro uspešnejše kakor Indija. Angleške strojne puške so zadnje mesece pokosile že precej Arabcev, in več tisoč je bilo ranjenih. Tudi ječe so polne, kar je samoobsebi razumljivo. Vsak narod, vsako plemo, mora iti v svojemu procesu razvoja skozi krvave boje, ki trajajo večasih desetletja, večasih stoletja. Nekateri narodi jih srečno prežive, drugi omagajo. Mnogo jih je v taki periodi popolnoma izginolo iz površja. V zgodovini so znani kot "mrtvi narodi". Razvoj pa gre svojo pot naprej. Ko omaga en narod, vzame bakljo upora drugi. Vedno upori, vedno želje po svobodi, po nečem boljšem, kar še ni, pa je dosegljivo. Eno z drugim se izpopolnuje. Uporniki izboljšujejo svoje gospodarje. Gospodarji izboljšujejo upornike. In kadar uporniki postanejo gospodarji, tedaj se prejšnji gospodarji spremenijo v upornike. In ko stari vsled zastarelosti izginejo, se porode novi, naprednejši, ki silijo nove gospodarje k hitrejšemu napredku.

Za genovsko ekonomsko konferenco bo vodil rusko delegacijo Lenin sam. Njegov namestnik bo Čičerin. Ruska delegacija bo imela polno moč delati zaključke in sklepati pogodbe v imenu sovjetske Rusije. Če bo genovska konferenca sklicana ob določenem času ali ne, sedaj še ni znano. Diplomacija v Parizu in Londonu intrigira. V Washingtonu se obotavljajo. Ne vedo, ali bi šli ali ne bi šli. Potrebno bi bilo, da se je udeleže. Če to store, prevzamejo nase odgovornost, ki bi utegnili biti škodljiva republikanski stranki pri prihodnji volilni kampanji. Če izostanejo, postanejo odgovorni pred vsem svetom za nadaljevanje ekonomskega kaosa. In navsezadnje, ameriški delegatje bi na genovski konferenci kljub ameriškemu bogastvu ne bili vodilna luč. En tabor bi vodil Lloyd George, drugega Lenin, dve najmočnejši osebnosti v današnjem svetu.

Zelo počasi se svet izkopava iz krize, v katerega ga je pahnila vojna. Treba je bilo samo vojne napovedi, pa so v teku 24. ur zagrmeli topovi. Potrebuje se pa mesece in leta za konference, da se ustvarjajo kompromisni sporazumi, s katerimi ni nihče zadovoljen, ker nikomur ne ustrežejo. Ampak na svetu ni druge poti. Ruska sovjetska vlada je pričela voditi politiko kompromisov. Ekstremisti so nezadovoljni in ti so postali novi uporniki nove Rusije. Vsi so potrebni za balanciranje, centrumi, desnice in leve. Ljudje nismo popolni in še dolgo ne bomo. Zato balanciramo in se prekucujemo, pri tem pa gremo vendar naprej v toliko meri, v kolikor smo sposobni iti naprej.

Na pomoč Rusiji!

KRALJ GLAD.

Rusije, kjer je narava postopala tako kruto prošlo poletje in uničila skoro vse poljske pridelke.

Rusija se mora obvarovati v interesu nove Rusije, v interesu vsega proletarijata, v imenu človečanstva. Pomoč, ki jo dajejo buržvazne vlade, ni odkritosrčna; tudi zadostna ni. Delavstvo, brez ozira h kateri struji pripada ta ali oni del, mora biti edino v pomožni akciji za Rusijo. Kralj GLAD se mora poraziti.

Jugoslovanska socialistična zveza je bila med prvimi organizacijami v Ameriki, ki je podvzela pomožno akcijo za po suši prizadeto rusko prebivalstvo. S svojim pomožnim delom nadaljuje, v kolikor ji dopuščajo njeno moči in bo nadaljevala dokler ne bo Rusija rešena nevarnosti svojega **največjega** sovražnika, in ta sovražnik je **Glad**.

Stotisoči v Zedinjenih državah trpe pomankanje; stotisoči se potikajo po ulicah, ali iz kraja v kraj, za delom — za kruhom. Toda kruha je v Ameriki dovolj, celo preostaja ga. Da ga nimajo dovolj vsi, ki so ga potrebni, je vzrok v tem, da je sedanji družabni sistem krivičen in zato tudi delujemo, da ga odpravimo in nadomestimo z novim — s socialističnim.

Mizerija, ki vlada med brezposelnim delavstvom v Zedinjenih državah, se ne more niti od daleč primerjati z obupnim stanjem, v katerem se nahaja na milijone ruskega ljudstva. Tam ljudje ne vedo več, kaj je meso, kaj je kruh, kaj so jedila, ki so res jedila. Preživljajo se z raznimi nadomestili za hrano, ki pa ni hrana. Zato jih kose bolezni — po cele vasi, celi okraji izumirajo. Otroci — ako bi vi videli te otroke! In matere — če bi vi razumeli njihov obup, ker ne morejo pomagati!

Pomlad prihaja tudi za Rusijo. Pomlad prerojenja, pomlad za setev in potem poletje za žetev. Do takrat pa ji moramo pomagati vsi, ki smo količkaj v stanju pomagati.

Vse prispevke pošiljajte tajništvu **Jugoslovanske socialistične zveze na naslov: — Frank Petrich, 220 So. Ashland Blvd., Chicago, Ill.**

Pri prispevki bodo kakor doslej, objavljeni v Proletarcu.

Miljoni ljudi v Rusiji stradajo in umirajo.

V krajih kjer je suša povzročila nepopisljivo mizerijo, se dogajajo prizori, ki nudijo grozne slike. Izstradana deca, do smrti izmučeni starci, gladne matere, obupani očetje, vse to se vam vrsti pred očmi. Živil ni, zdravil ni, epidemične bolezni razsajajo po deželi.

Trideset milijonov ljudi je pahnjenih v pomankanje, kakršnega že zelo dolgo ni bilo. In drugih sto milijonov ruskega prebivalstva čuti več ali manj glad, jok in stok umirajočih v pokrajinah ob Volgi in drugih krajih prostrane

Za dosedaj nabrani denar so se nakupila živila in zdravila ter se odposlala v Rusijo sovjetskemu živilskemu komisarijatu. Kako in kaj je bilo poslano, je bilo že objavljeno v tem listu. Ko bo pomožna akeija končana, bo objavljen od tajništva J. S. Z. natančen račun. Izkazi se sproti priobčujejo. Nad njimi vodi kontrolo nadzorni odbor J. S. Z. Noben cent ne bo izdan po nepotrebnem.

Pokažimo s to akcijo, da znamo biti edini, da smo pripravljeni storiti vse, kadar je treba prihiteti na pomoč delavstvu Rusije.

Rusija bojuje boj za ves proletarijat. Nezgoda za nezgodo jo doletava v tej borbi. Žrtvujemo se tudi mi nekoliko zanjo. Pokažimo, da simpatiziramo z njo, ne samo v besedah, ampak tudi z dejanji.

Pomagajmo Rusiji, dokler ne pride njena pomlad, potem poletje in žetev, in potem zopet pomlad in poletje in žetev, ki bo tudi naša pomlad in poletje in žetev.

Ameriški veterani svetovne vojne.

F. P.

Svetovna vojna je rodila v raznih deželah razne legije ali garde, ki so odsev gotovih interesov. V Italiji imajo "fašiste", v Ameriki imamo "legije" in "veterane svetovne vojne."

Kaj pomeni za ameriško delavstvo "legija", ni treba razpravljati na dolgo in široko. Če pravimo, da je bila "legija" organizirana iz vrst ameriške buržvazije, postane vsakemu trezno mislečemu delavcu takoj jasno, kaj zastopa, ne glede na to, kakšne uradne proklamacije ali izjave ima. Držanje nekaterih članov ali postojank te "legije" z ozirom na interese nižjih slojev, z ozirom na boje za priznanje svobode govora, osvoboditev političnih jetnikov itd., nam pove več kot pa vse njihove uradne izjave.

Vse drugačnega značaja je organizacija "ameriških veteranov svetovne vojne". Ta organizacija je bila organizirana v zakopih devet dni potem, ko je bilo podpisano premirje! Iz njenega programa in iz dela, ki so ga vršili njeni člani v boju za svobodo govora, svobodo shajanja in osvoboditev političnih jetnikov, se da sklepati, da je to organizacija, ki čuti in se zaveda razrednega boja in je pripravljena po svoji moči storiti vse, da se vpoštevata ustava Zed. držav in zavaruje pravice ljudstva te dežele.

Ustava in program te organizacije se glasi:

"Iz ljubezni do domovine in do človeštva se vračajo veterani svetovne vojne — vojaki, pomorščaki in marineri, ki so bili v vojni na strani zaveznikov v letih 1914 — 1919, organiziramo v veliki bratski organizaciji za medsebojno protekcijo naših pravic, za izboljšanje naših interesov in blagostanje; za preživljenje in pomoč naših blagodejno delujočih družabnih in bratskih odnošajev med člani, da se zagotovi za vedno blagoslov svobode, enakosti, pravice in miru nam samim in vsem državljanom Zed. držav.

PROGARM.

I. Za bivše vojake.

1. Soglašamo s takozvano *Fordney Bonus* predlogo in zahtevamo, da se takoj uzakoni in izvede.

2. Vsem v vojni pohabljenim ameriškim veteranom svetovne vojne pošiljamo bratski pozdrav in jim nudimo vse naše sodelovanje za izvedbo njihovega programa. Sugeriramo, da se vsi čezmerni in preostali vojni fond v državah, mestih in patriotskih organizacijah izroče tem veteranom za njihovo rehabilitacijo.

II. Nacionalno.

3. Ne trpimo nobenega uradnega ali neuradnega vmešavanja v pravice, ki so nam bile izvojevane potom prvega dodatka zvezne ustave.

4. S tem v zvezi obsojamo odločno in brez rezerviranja in smatramo za strahopetno, nečloveško in neameriško dejanje članov in uradnikov ameriške Legije z nastopanjem drhali, mazanjem s smolo ter obkladanjem članov farmerske organizacije v Kansasu z raznimi priimki; istotako obsojamo dejanja drugih samonazvanih patriotov kjerkoli.

Drhal je razširjajoča se anarhija. Vsaka oseba, ki pomaga drhali k nasiljem, je nevredna državljanstva ameriške republike.

5. Odločno smo proti vsaki obliki prisiljenega vojaškega treniranja v Ameriki in zaničujemo vse avtoritete kakršnekoli skupine ali organizacije, da predstavljajo velike množice iz vojne vrnjenih mož, kadar govorijo v tem smislu.

6. Vztrajamo, da ima biti pravica azila ali zatočišča za vse politične begunce nedotakljiva.

7. V slučaju vojne imajo postati vsi v zvezi z vojno pridobljeni profiti takoj last zakladništva Zed. držav.

8. Izvzemši v slučaju invazije našega ozemlja potom naoborožene sile, nasprotujemo vsaki vojni napovedi od strani vladnih uradnikov, dokler ni vprašanje predloženo ljudstvu na splošno glasovanje.

9. Vztrajamo, da se ima ameriški vojni dolg plačati potom konskripcije vseh dohodkov, ki znašajo preko \$100,000.00 na leto potom nadaljevanja dohodninskega davka. Obsojamo in proglašamo namero agentov privilegij v kongresu, da se preneša breme vojnega dolga od profitarjev potom davkov od prodaje (Sales tax) na revne sloje.

III. Gospodarsko in industrialno.

10. Pripoznamo pravico kolektivnega pogajanja potom vseh resničnih zastopnikov skupin v produktivni industriji.

11. Obsojamo izkoriščanje otrok v industriji.

12. Takozvani "Open shop" je v načelu anarhična zahteva, v pretenzijah hipokritična in dejanski strahopetna. Iz nje prihaja glas suženjstva, ter nima mesta v Ameriki.

13. Protestiramo proti nameram izkoriščanja patriotizma prejšnjih vojakov z namenom, da se drži nizdol plače in življenske razmere.

14. Član, ki pomaga vedoma pri uničevanju štrajkov, prestane biti avtomatično član te organizacije ter se ga ne sprejme več v njo.

15. Priznamo ameriškim farmarjem pravico, da zastopajo in si zasigurajo take poštene in odprte trge in kredite, ki jih žele. Mnenja smo, da poznajo metode v bojih za doseg svojih interesov sami najbolje.

IV. Internacionala.

16. Otroci današnjih dni bodo jutrajšnji svet. Uničevanje celih narodov — celo premaganih sovražnikov — potom blokade in lakote, zanika vsa človeška načela, za katere smo se borili. Čezmerne založbe, ki so po svetu, naj rešijo propadajoče človeštvo v centralni Evropi, v Rusiji in kjerkoli se oglašja glad.

17. Zahtevamo takojšno priznanje

- a) irske republike,
- b) sedanje ruske vlade.

Izrekamo najglobokejše simpatije ljudstvom v Indiji, v Egiptu in vsem tistim, ki žele svobodo; za zgled jim predstavljamo izvojevanje pravice do revolucije, demonstrirane svetu po ameriških kolonijah, katerih izjavo neodvisnosti cenimo kot našo največjo dedščino."

To je izjava in program ameriških veteranov svetovne vojne.

Organizacija "The World War Veteran" ima svoj gl. stan v Minneapolisu, Minn., 402 Daily Star Bldg., katere uprava daje vsa navodila veteranom zadnje vojne, kako se postane član te organizacije.

Ne, socialisti ne bodo uničili privatnega lastništva; privatno lastništvo je uničil kapitalizem, ko si ga je prilastil. Koliko ljudi poseduje danes imetje? Osemdeset odstotkov ljudi v Zedinjenih državah nima nobenega lastništva. Tisti ki imajo, so vzeli tistim, ki nimajo. Kapitalizem je legitimno razlastil ljudstvo — Socializem mu hoče lastništvo vrniti — E. V. Debs.

Kje je narod na svetu, ki bi mogel reči, da ima sam svojo kulturo? K večjemu bi se to moglo priznati onim "divjakom", katerim odrekajo sploh vsako kulturo.

Ali ste zapazili, da Vam je, ali da Vam bo v kratkem potekla naročnina?

ANTON ČEHOV:

DUEL.

Za "Proletarca" poslovenil Jože Vidmar.

(Nadaljevanje.)

— Doktor, ne govori neumnosti. Sovražiti in prezirati bacil je neumnost, vsakega poljubnega človeka brez razlike brezpogojno smatrati za svojega bližnjega — hvala lepa, to pomeni ne presojudati, to pomeni odrediti se od pravičnega ravnanja v razmerju z ljudmi, umiti si roke, z eno besedo. Tvojega Lajevskega smatram za lopova, ne skrivam tega in se s popolnoma mirno vestjo obnašam napram njemu kakor napram lopovu. Ti ga pa smatraš za svojega bližnjega — tak poljubi se ž njim; smatraj ga za bližnjega, to pa se pravi, da občeješ ž njim kakor z menoj in dijakonom, torej nikakor. Ti si enako ravnodušen napram vsem.

— Reči človeku lopov! — Je zamrmral Samojlenko in se z gnusom namršil. — To je tako grdo, da ti ne morem povedati!

— Ljudi se sodi po njihovih dejanjih, — je nadaljeval von Koren. — Sedaj sodite dijakon . . . Govoril bom z vami, dijakon. Delovanje gospoda Lajevskega je odkrito razloženo pred vami kakor dolgo kitajsko pisanje, in lahko je berete od začetka do konca. Kaj je napravil tekom teh dveh let, kar živi tukaj? Na prste bomo štel. Prvič je naučil prebivalce tega mesteca igrati vint; pred dvema leti je bila ta igra tukaj ne poznana, sedaj pa igra vint od jutra do pozne noči vse, celo ženske in na-pol otroci; drugič je naučil prebivalce piti pivo, ki tudi ni bilo znano tukaj; razen tega mu morajo biti prebivalci hvaležni za podatke, kar se tiče raznih vrst vodke, tako da sedaj lahko z zavezanimi očmi razločujejo vodko Košeljova od Smirnova št. 21. Tretjič, prej so živeli moški s tujimi ženami tukaj tajno, iz istega vzroka kot tatovi krađejo tajno, ne pa javno; prešustvo so prej smatrali za nekaj takega, kar jih je bilo sram kazati vsemu svetu; Lajevski pa je bil v tem oziru pionir; on živi javno s tujo ženo. Četrtič . . .

Von Koren je hitro pojedel svojo juho in oddal krožnik slugi.

— Že prvi mesec najinega znanstva sem spoznal Lajevskega, — je nadaljeval proti dijakonu. — Ob istem času sva prišla sem. Taki ljudje, kot je on, imajo zelo radi družbo, zblizanje, solidarnost in take podobne stvari, ker jim je vedno potrebna družba za vint, za popivanje in prigrizek; poleg tega so pa še gostobesedni, in treba jim je poslušalcev. Postala sva prijatelja, to se pravi, on je lazil vsak dan k meni, me motil pri delu in mi pripovedoval intimnosti o svoji prirediteli. Že takoj v početku me je osupnil s svojo nenavadno lažnjivostjo, od katere mi je enostavno prihajalo slabo. V svoji vlogi prijatelja sem ga zmerjal, zakaj toliko pije, zakaj živi preko svojih sredstev in dela dolgove, zakaj ničesar ne dela in ne bere, zakaj je tako malo kulturnen in tako malo ve — in v odgovor na vsa moja vprašanja se je grenko nasmehoval, vzdihoval in govoril: — "Jaz sem ponesrečenec in nepotreben." ali — "Kaj pa hočete, prijatelj, od nas, poslednjih odlomkov tlačanstva?" ali: — "Degeneraciji smo podvrženi . . ." Ali pa je začel vezati otrobe o Onjeginu, Pečorinu, o bajronskem Kajnu, Bazarovu, o katerih je

govoril: — "To so naši očetje po duši in po telesu." Razumite pa to tako, češ ni on kriv, da ležé službeni akti po cele tedne neodpečatani, in da on sam pije in druge napaja, temveč da so tega krivi Onjegin, Pečorin in Turgenjev, ki je izmisli ponesrečenca in nepotrebnega. Vzrok skrajne nebrzdčnosti in nesramnosti ne leži v njem samem, temveč nekje zunaj, v prostranstvu. In pri tem — zvita glavica! — ni on sam razuzdan, lažnjiv in ostuden, temveč mi . . . "mi ljudje osemdesetih let," "mi veli izrodek tlačenstva," "nas je pokvarila civilizacija" . . . Z eno besedo, razumeti moramo, da je tak velik človek, kot je Lajevski, tudi v svoji propalosti velik; da tvorijo njegova razuzdanost, neizobraženost in nečistost naravno — zgodovinski pojav, ki ga povzročuje neobhodnost, da so vzroki tukaj, svetovni, elementarni in da je treba pred Lajevskega obesiti lampado, kajti on je usodna žrtev časa, smeri, podedovalnosti in tako dalje. Vsi uradniki in dame so ga poslušali in ohali in ahali, jaz pa dolgo nisem mogel razumeti, s kom imam opraviti: s činikom ali spretnim žepnim tatom? Taki subjekti kot on, ki so na zunaj inteligentni, nekoliko vzgojeni in ki mnogo govore o lastni plemenitosti, se navadno znajo pretvarjati za komplicirane narave.

— Molči! — je vzrotil Samojlenko. — Jaz ne dovolim, da bi v moji navzočnosti slabo govorili o visoko plemenitem človeku!

— Ne segaj v besedo, Aleksander Davidič, — je hladno dejal von Koren. Takoj sem gotov. Lajevski je precej enostaven organizem. Njegovo нравno okostje je takole: zjutraj copate, kopanje in kava, potem do kosila copate, gibanje in pogovori, ob dveh copate, kosilo in vino, ob petih kopanje, čaj in vino, nato vint in laganje, a po polnoči spanje in la femme. Njegovo eksistiranje je zaprt v tak ožek program, kakor jajce v lupino. Če hodi, če sedi, če se jezi, piše, veseli — vse ima svoj začetek in konec v vinu, kartah, copatah in ženski. Ženska igra v njegovem življenju usodno, ugnetajočo vlogo. On sam pripoveduje, da je bil pri trinajstih letih že zaljubljen; kot študent v prvem letu je živel z gospo, ki je imela blagotvoren vpliv nanj in kateri mora biti hvaležen za svojo muzikalno izobrazbo. V drugem letu je odkupil iz bordela prostitutko in jo povzdignil do sebe, to se pravi, da si jo je vzel za prilježnico, ona pa je preživela z njim pol leta in ubežala nazaj h gospodinji, in ta beg mu je prizadjal nemalo duševnega trpljenja. Strašno, tako je trpel, da je moral pustiti univerzo in živeti dve leti doma brez dela. Toda to je imelo zopet svojo dobro stran. Doma se je sešel z neko vdovo, ki mu je svetovala, naj pusti jurisdikcijsko fakulteto in prestopi na filozofsko. Tako je tudi storil. Ko je končal univerzo, se je strastno zaljubil v svojo sedanjo . . . kako se ji že pravi . . . omoženo, in je moral bežati z njo sem na Kavkaz, češ za svojimi ideali . . . Danes ali jutri*bo te ljubezni konec in on zbeži nazaj v Peterburg, in sicer spet za ideali.

— Odkod pa ti to veš? — je zarenčal Samojlenko, gledajoč z jezo na zoologa. — Jej raje.

Na mizo so prinesli kuhanega lipana s polsko omako. Samojlenko je položil obema svojima gostačema vsakemu po enega lipana in jih jima lastnoročno polil z omako. Kaki dve minuti sta minili v molčanju.

— Ženska igra bistveno vlogo v življenju vsakega človeka, — je rekel dijakon. — Se ne da nič pomagati.

— Da, ampak do kakšne meje? Vsak izmed nas ima žensko za mater, sestro, ženo, prijateljico, za Lajevskega pa je žena vse in ob enem s tem samo ljubovnica. Ona, to se pravi konkubinat z njo, je sreča

in cilj njegovega življenja; on je vesel, žalosten, dolgočasen, razočaran — vse zaradi ženske; če je naveličan življenja, je kriva ženska; zagorela mu je zarja novega življenja, našel je ideale — tudi tukaj išče ženske . . . Zadovoljujejo ga le taka literarna dela ali slike, v katerih je ženska. Naš vek je po njegovem mnenju slab in slabši od štiridesetih in šestdesetih let samo zaradi tega, ker se mi ne znamo do samopozabljenja oddajati ljubavni ekstazi in strasti. Ti sladkostrastniki imajo menda v možganih poseben prirastek kakor kako sarkomo, ki jim pritiska na možgane in jim obvladuje vso psihiko. Le oglejte si Lajevskega, kadar sedi kje v kaki družbi. Pazite; kadar se v njegovi navzočnosti sproži kako vseobče vprašanje, recimo o celici ali instinktu, tedaj sedi v strani in ne posluša; v takem slučaju ima utrujen razočaran obraz, nobena stvar ni zanimiva zanj, vse je prostaško in ničevno, komaj pa spregovorite o samicah in samcih, o tem naprimer, da pri pajkih samica po oploditvi samca požre — tedaj njegove oči začare od radovednosti, obraz se razjasni, z eno besedo, človek vam oživi. Vse njegove misli, naj bi bile še tako plemenite, vzvišene ali brezpomembne, imajo eno in isto izhodšče. Greš z njim po cesti in srečaš na primer osla . . . — Povejte mi, prosim, — vpraša — kaj bi nastalo, če bi sparili oslco z velbodom? "Potem pa sanje! Vam je kdaj pripovedoval svoje sanje? To je imenitno! Enkrat se mu sanja, da ga ženijo na luni, drugič ga zopet kličejo na policijo in mu ukažejo, da naj zakonsko živi s kitaro . . .

Dijakon se je zvonko nasmejal; Samojlenko se je namršil in je jezno nagubal obraz, da bi se ne zasmejal, pa se ni zadržal in se je zakrohotal.

— Ali ti laže! — je rekel in si brisal solze. — Pri moji duši, da laže!

IV.

Dijakon se je zelo rad smejal in se je za vsako malenkost smejal do bolečine v bokih, do onemoglosti. Zdelo se je, da je bil rad z ljudmi samo zato, ker imajo smešne strani in se jim lahko daje smešne primke. Samojlenka je nazval tarantura, njegovoga slugo racmana, in je bil navdušen, ko je nekoč von Koren imenoval Lajevskega in Nadeždo Fjodorovno — makaki. Žejno se je zagledoval v obraze, poslušal, ne da bi trenil z očesom, in bilo je videti, kako so se njegove oči napolnjevale s smehom in kako se je napenjal obraz v pričakovanju, kdaj si bo lahko dal duška in se zasmejal.

— To je za razvrten in pokvarjen subjekt, — je nadaljeval zoolog, dijakon pa se mu je v pričakovanju smešnih besedi zajedal v obraz. — Redko kje najdeš tako ničlo. Telesno je vel, izmozgan in star, po intelektu pa se prav nič ne razlikuje od debele trgovke, ki samo žre, pije, spi na pernici in ima svojega kočijaža za ljubimca.

Dijakon se je spet zasmejal.

— Ne smejte se, dijakon, — je rekel von Koren: — to je preneumno na vse zadnje. Ne postal bi pozoren na njegovo ničevost, — je nadaljeval, ko je počakal, da se je dijakon jenjal smejati: — šel bi enostavno mimo njega, če ne bi bil tako škodljiv in nevaren. Njegova škodljivost obstoja pred vsem v tem, da ima uspeh pri ženskah in da se je zaradi tega batil, da bo imel potomstvo, to se pravi, da bo podaril svetu tucat Lajevskih, pravtako velih in degeneriranih, kot je on sam. Drugič pa je silno nalezljiv. O vintu in pivu sem vam že govoril. Še eno — dve leti pa vam zavojuje celo kavkaško obrežje. Sami veste, do kak-

šne mere je masa, posebno pa njen sredni sloj zaverovan v inteligentnost, v univerzitetško izobrazbo, v plemenitost manir in literaturnost jezika. Naj napravi še tako nizkotnost, vse vam verjame, da je storil prav, da tako tudi biti mora, kajti on je vendar inteligenten, liberalen in univerzitetško izobražen človek. Poleg tega je pa še ponesrečenec, nepotrebnež, nevraštenik, žrtev časa, to pa se pravi, da mu je vse dovoljeno. Imeniten fant je, zaduševan človek, tako prisrčno prizanesljiv je napram človeškim slabostim; lahko ga pregovoriš, popustljiv je, na kompromise pripravljen, ni ponosen, z njim lahko popijančuješ in pokvan-taš. Masa, ki je vedno dovzetna za antropomorfizem v religiji in morali, ima najraje take bogove, ki imajo iste slabosti, kot ona sama. Premislite torej, kako ugodna tla so mu za inficiranje na razpolago! Vrha tega je pa čisto dober igralec in spreten licemerec in vedno imenitno ve, kam pes taco moli. No vzemimo, na primer, magari njegov odnošaj napram civilizaciji. Civilizacije niti povohal ni, zraven pa ti bese-diči:

— "Ah, kako nas je pokvarila civilizacija! Ah, kako zavidam tele divjake, te otroke prirode, ki ne poznajo civilizacije!" Treba je namreč razumeti, da je bil nekoč, njega dni, z vso dušo vdan civilizaciji, da ji je služil, jo do kraja spoznal, toda da ga je civilizacija utrudila, razočarala, prevarala; on je, si morate misliti, Faust, drugi Tolstoj . . . Schopenhauerja in Spencerja pa tretira, kakor dva pobalina, in jih po očeto-vsko potrepa po rami: no, kako je kaj prijatelj Spencer? Spencerja seveda sploh niti bral ni, toda kako vam je mil, kadar pravi z lahko, brezbrizno ironijo o svoji gospe: — "Spencerja je brala!" In ljudje ga poslušajo in nihče noče razumeti, da nima ta šarlatan niti te pravice, da bi smel Spencerju poljubiti pod-plat, kaj šele, da bi govoril o njem v takem tonu. Riti pod civilizacijo, pod avtoritete, pod tuj altar, brizgati blato nanje in kakor pajac pomežikovati nanje zato, da bi opravičil in skril svojo velost in нравno ubož-nost, tega je sposobna samo silno samoljubna, nizkot-na in ostudna žival.

— Ne vem, Kolja, kaj bi ti rad od njega, — je rekel Samojlenko zoologu ne več jezno, temveč skesano. — Tak človek je, kot smo vsi. Seveda da ni brez na-pak, toda človek sodobnih idej je, opravlja službo, slu-ži domovini. Pred desetimi leti je bil tu pri nas za agenta starček, človek velikega razuma . . . No in ta je imel navado reči . . .

— Prav, prav! — ga je prekinil zoolog. — Ti praviš, da opravlja službo. Ampak kako jo opravlja? Kaj se je reč kaj izboljšal vsled tega, ker se je prikazal sem, ali so postali uradniki točnejši, poštenjši in uljudnejši? Nasprotno, s svojo avtoriteto, inteligentnega, akademsko izobraženega človeka, je samo sank-cioniral njihovo brezvestnost. Točen je samo vsakega dvajsetega, ko dobi plačo, druge dneve pa drsa doma s copatami po sobah in si prizadeva napraviti tak izraz, kakor da dela s tem, da živi na Kavkazu, ruski vladi velikansko uslugo. Ne, Aleksander Davidič, ne poteguj se zanj. Skoz in skoz si neiskren. Če bi ga imel ti v resnici rad in bi ga res smatral za svojega bližnjega, bi pred vsem ne bil ravnodušen napram njegovim slabostim, bi ne bil popustljiv napram njim, tem-več bi ga skušal napraviti njemu samemu v korist ne-škodljivega.

— Kaj se to pravi?

— Napraviti ga neškodljivega. Ker je nepopolnejši-ga moreš napraviti neškodljivega na en sam način . . .

Von Koren je potegnil s prstam okrog svojega vratu.

— Ali pa utopiti, ali kaj . . . — je pristavil. — V interesu človeštva in v njih lastnem interesu je tre-ba take ljudi uničiti. Na vsak način.

— Kaj praviš?! — je zamrmral Samojlenko in je začudeno gledal mirni, hladni zoologov obraz. — Di-jakon, kaj pa govori? Kaj si pri pameti?

— Ne zahtevam na vsak način smrtno kazni, — je rekel von Koren. Če je dokazano, da je škodljiv, si iz-mislite kaj drugega. Če se Lajevskega ne sme uničiti, tedaj ga izolirajte, vzemite mu človeško podobo, ga oddajte na prisilno delo . . .

— Kaj govoriš? — se je zgrozil Samojlenko. — S poprom, s poprom! — je zakričal z obupnim glasom, ko je opazil, da je dijakon fašifane buče brez popra. — Ti si človek velikega razuma, kaj vendar govoriš?! Na-šega prijatelja, ponosnega, inteligentnega človeka, od-dati na prisilno delo!!

— Če pa je ponosen, se bo protivil — tedaj v okove z njim!

Samojlenko ni mogel izpregovoriti niti besede več in je samo s prsti še migal; dijakon je pogledal na njegov osupnjen, v resnici smešen obraz in se je za-krohotal.

— Nehajmo govoriti o tem, — je dejal zoolog. — Samo to si zapomni, Aleksander Davidič, da je bilo prvobitno človeštvo zavarovano proti takim, kot je Lajevski, potem boja za obstoj in potom izbire; sedaj pa je naša kultura pomembno oslabilila boj in izbor, in sami moramo poskrbeti, da veli in nesposobni pogi-nejo; kajti, če se Lajevski pomnože, tedaj je civilizaci-je konec, in človeštvo degenerira popolnoma. Mi bo-mo krivi.

— Če je treba zaradi tvoje civilizacije in tvojega človeštva ljudi utapljati in obešati, — je dejal Samoj-lenko, — naj jih vzame hudič! Hudič jih vzemi! Jaz ti pa tole povem: učen si, človek velikega razuma si in ponos domovine, ampak Nemci so te pokvarili. Da, Nemci! Da boš vedel!

Od tistega časa, odkar se je odpeljal iz Derpta, kjer je študiral medicino, je Samojlenko redkokdaj videl kakega Nemca in ni prebral niti ene nemške knjige, toda po njegovem mnenju je izviralo vse zlo v politiki in v vedi od Nemcev. Odkod se je vzelo to njegovo mnenje, bi niti on sam ne mogel povedati, to-da držal se ga je trdno.

— Da, Nemci! — je ponovil še enkrat. — Pojdi mo piti čaj.

Vsi trije so vstali, nadeli klobuke, odšli na vrt in tam sedli v senco bledih klenov, hrušk in kostanja. Zoolog in dijakon sta sedla na klopi k mizici, Samojlenko pa se je pogreznil v pleten naslonjač s širokim po-ševnim naslonjalom. Sluga je prinesel čaj, kompot in steklenico sirupa.

Bilo je zelo vroče, kakih trideset stopinj v senci. Razgreti zrak je zamrl nepremično in dolga pajčevina, ki je visela s kostanja do tal, je lahko obstala in se ni ganila.

Dijakon je vzel kitaro, ki je vedno ležala pri mizi na tleh, jo ubral in tiho zapel s tenkim glasom: "O-troci seminaristii u kabaki stojahu" . . . toda isti tre-nutek je zopet vsled vročine umolknil, si obrisal pot s čela in pogledal navzgor na sinje, razbeljeno nebo. Samojlenko je zadremal; od potu, tišine in sladke po-obedne dremote, ki je hitro obvladala vse njegove ude, je oslabil in postal opijanjen; roke so se mu povsile, oči postale majhne, glava mu je klonila na prsa. Z je-

kavo ginjenostjo je pogledal na von Korena in dijakona ter zamrmral:

— Mlada generacija . . . Zvezda vede in svetilnik cerkve . . . Tale aleluja dopetača postane lahko navsezadnje še metropolit, da mu bo treba roko poljubljati . . . Magari . . . Daj Bog . . .

Kmalu se je zaslislalo hropenje. Von Koren in dijakon sta popila čaj in odšla na cesto.

— Ali greste že spet v pristanišče glavače lovit? — je vprašal zoolog.

— Ne, je prevroče.

— Pojdite z menoj. Mi zavijete pošiljatev in kako stvar prepišete. Obenem pa se pogovorimo o vas, kakšnega dela bi se lotili. Dijakon, treba je delati. Tako ne gre.

— Vaše besede so pravične in logične, — je rekel dijakon; — toda moja lenoba ima svoje opravičilo v razmerah mojega sedanjega življenja. Sami veste, da negotovost silno pospešuje apatično stanje ljudi. Sam Bog ve, ali sem samo za nekaj časa poslan ali za vedno, jaz živim tukaj v negotovosti, moja dijakonica pa prezeba pri očetu in pase dolgčas. Zraven so se mi pa še možgani skisali od vročine, da povem po pravici.

— Vse je neumnost, — je dejal zoolog. — Človek se vsega lahko navadi, ravno tako vročine, kakor tega, da nima dijakonice. Kaj bi se razvajali. Treba se je držati v rokah.

V.

Nadežda Fjodorovna se je šla zjutraj kopat, za njo pa z vrčem, međenim umivalnikom, z rjuhami in gobo njena kuharica Olga. V pristanišču sta stala dva nekakna neznana, očividno kaka tujezemska tovorna parnika z umazanimi belimi dimniki. Neki moške v belih oblekah in belih čevljih so hodili po bregu in glasno kričali po francosko; in z onih dveh parnikov so jim odgovarjali. V majhni mestni cerkvi je zvonilo.

— Nedelja je danes! — je z veseljem pomislila Nadežda Fjodorovna.

Počutila se je popolnoma zdravo in je bila veselo, praznično razpoložena. V novi ohlapni obleki od grobe moške čečunče in v slamniki s širokimi, proti ušesom silno zapognjenimi kraji, da je gledal njen obraz kakor iz škatljice, si se je zdela zelo srčkana. Misli je o tem, da je v celem mestu ena sama mlada, lepa, inteligentna ženska — namreč ona, in da se zna samo ona ceneno, elegantno in vkusno obleči. Na primer, ta obleka stane samo 22 rubljev, vendar pa kako čedna je! V celem mestu samo ona lahko ugaja, možkih pa je veliko, in zaradi tega morajo vsi hote ali nehoti zavidati Lajevskemu.

Veselila se je, da je bil Lajevski zadnje čase hladen napram nji, zdržano uljuden in včasih celo predrzen in surov; na vse njegove izbruhe in prezirljive, hladne ali čudne, nerazumljive poglede bi prej odgovorila s solzami, z očitanjem ali z grožnjami, da pojde stran od njega, ali da se umori z gladom, sedaj pa je odgovarjala s tem, da je zardevala, se skesano ozirala vanj, in se veselila, da se ji ne dobrika. Če bi jo zmerjal, ali če bi ji grozil, bi bilo še boljše in prijetnejše, ker se je čutila zelo zelo kriva pred njim. Zdelo se ji je, da je kriva pred njim prvič zato, ker ni kazala razumevanja za njegove sanje o delavnem življenju, radi katerih je zapustil Petrograd in se odpravil sem na Kavkaz, in je bila prepričana, da se ravno zaradi tega zadnji čas srdi nanjo. Ko se je vozila na Kavkaz, se ji je zdelo, da najde takoj prvi dan tukaj domač koticček na morskem bregu, prijeten vrtec s senco, s pticami

in studenci, kjer bo lahko sadila cvetlice in zelenjavo, redila race in kure, sprejemala sosede, zdravila bolne kmete in jim razdajala knjige; potem pa se je skazalo, da pomeni Kavkaz—gole gore, gozdove in ogromne doline, kjer je treba dolgo izbirati, si prizadevati, se urejevati, in da ni tukaj nobenih sosedov, da je zelo vroče, in da se človeku lahko pripeti, da ga oropajo. Lajevskemu se ni mudilo, da bi si preskrbel parcelo; vesela je bila tega in oba sta molčala, kakor da bi se bila zmenila, da ne bosta omenila delavnega življenja. Molčal je, si je mislila, to pomeni, da se jezi nanjo, ker molči ona. (Dalje prihodnjič.)

O papirju.

Dasiravno je preteklo že precej časa, od kar je prenehala svetovna vojna, je draginja papirja, posebno v nekaterih evropskih deželah, še vedno velika. Listi v nekaterih evropskih mestih še vedno izhajajo v zelo zmanjšani obliki in na papirju zelo slabe kakovosti. Med vojno pa je bil papir dragocen predmet, tako dragocen, da je moralo prenehati na tisoče listov samo v Ameriki, ker niso mogli zmagovati draginje papirja, kateri je sledilo še neprestano večanje tiskarskih stroškov.

V Zedinjenih državah se je papir znatno pocenil in lahko bi se še bolj, da ni trasta papirnice, ki skuša na vse načine držati visoke cene papirju. Toda tiskarski stroški se niso skoro prav nič znižali in tako n. pr. stane izdaja Proletarca še vedno nad 100 odstotkov več, kakor pa je stala za enako število izvodov v stari obliki do časa svetovne vojne. To je za list, ki je odvisen le od dohodkov naročnine in kontribucij že velikanska razlika. Kapitalistični listi so enostavno povišali ceno oglasom, pa so se jim dohodki izenačili.

Draginja tiska in papirja ni malenkostna reč. Dobre knjige, izdane v angleščini, stanejo danes od \$1.50 do \$5. Dobi se še kak šund, ki izhaja najprvo serijalno v kakem velikem dnevniku, za manjše cene. Ampak vse dobre knjige novejšje izdaje so danes v Ameriki zelo drage in nič boljše ni v evropskih deželah. Draginja papirja in tiska torej škoduje kulturi.

Res je pač, da ni vse potrebno, kar se natisne. Kakor se govori mnogo nepotrebne, zlaganega, škodljivega, tako se tudi tiska. Za marsikateri list ne bi bilo škoda, če ne bi izhajal in za marsikatero knjigo ne, če bi se ne natisnila. Ampak nobenega pravila ni, ki bi določalo, naj visoke cene tiska zadenejo le take nepotrebne tiskopise. Neveselo dejstvo je, da se baš tiskanje nepotrebne še najbolj izplača. Kak šund se lože in s tem bolj dobičkanosno prodaja, kakor pa dobre knjige. Listi, ki so naravnost zavajalni, prostituirani, so masi mnogo bolj pristopni, kakor pa dobri časopisi in revije. Najhujše je zadeto delavsko časopisje, ki ima najmanj sredstev za pokrivanje izdatkov.

Pisanje, četudi ne v današnjem zmislju, je že jako stara reč. Že davno pred našo civilizacijo so ljudje čutili potrebo, da si zabeležijo to in ono za

spomin, da si dajejo naznanila, kjer ni bilo mogoče ustno sporočilo. In ker so ljudje že davno imeli možgane, so tudi že davno izumili pripomočke za te potrebe.

Preden je človek znal pisati, je risal, kar nam pričajo še danes ohranjene risbe, ponajveč živalske, na stenah skalnatih brlogov, na kamnih, rogovih i. t. d. Iz te predzgodovinske umetnosti se je razvil tekom dolgih časov tudi pisanje.

Najprej so pisali ljudje na kamnite plošče, na les, drevesne liste, na drevesno skorjo, suhe živalske kože in platno, potem na povoščene deščice, na ilnate plošče in na kovinske tablice. V Egiptu so že pred 5000 leti iznašli snov, ki so jo imenovali papyrus, ker je bila izdelana iz stržena nekega grma enakega imena. Zato se je ohranila beseda papir po tenkih listih iz papyrovega stržena. Papyrus so hranili in razpošiljali v obliki zvilkov.

Iz živalskih, zlasti oslovskih in ovčjih kož so kasneje začeli izdelovati pergament. V mestu Pergamos v Mali Aziji so baje najprej znali izdelovati pergament, odtok tudi njegovo ime. Še v 11. veku sta bila papyrus in pergament zelo razširjena in splošno uporabljana, čeprav je bil tudi papir že znan.

Iznajdba papirja se računa že okoli 2000 let nazaj, ter je papir iznašel baje nekako 200 let pred Kristusom neki Kitajec. Gotovo je, da poznajo Kitajci papir že okoli 2000 let. Delali so ga iz mešanice murvine skorje, iz raznih trav, odpadkov svile, bombaža in različnih tkanin. Iz take mešanice ga delajo v Aziji še dandanes. Tartarji so pridrli v šestem veku na Kitajsko, se seznanili s kitajskim papirjem in ga prinesli Arabcem. Arabci so razširili papir po vseh jutrovih deželah ter ga kot osvojevalci Španije končno zanesli tudi v Evropo. Ko so se vrnili križarji v domovino, so prinesli s seboj tudi iznajdbo papirja. Prva papirnica je bila na Nemškem baje v Ravensburgu leta 1270, v Španiji so ga delali že sto let prej.

Brez papirja ne bi bila niti iznajdba tiska do bila tiste velikanske veljave, ki jo je, kakor ni imela iznajdba lokomotive pravega praktičnega pomena, dokler ni bil iznajden železni tir. Vse je v vzajemni zvezi. Tisk in papir sta skupaj omogočila silno razširjenje ljudske izobrazbe.

Nevaren sovražnik Slovenije.

Med največje sovražnike ljudstva spada kralj alkohol. Čezmerno uživanje opojnih pijač zastruplja človeški rod in ga tira v degeneracijo. Med dežele, v katerih je pijančevanje zelo razširjeno, spada tudi Slovenija. Takemu pijančevanju je potrebno zastaviti pot, in to skušajo storiti tudi v Sloveniji. Ljubljanski "Naprej" je priobčil članek pod naslovom "Iz kraljestva alkohola", ki se glasi:

Koncesijoniranih gostilničarskih in krčmarskih obrti se izvršuje v Sloveniji 6026. Te obrti so v smislu obrtnega reda drž. zak. št. 89 z dne 16. avgusta 1907 čl. 16 razdeljene sledeče:

toči in na drobno prodaja pivo, vino, sadjevec in žgane opojne pijače 3122, pivo, vino in sadjevec 2599, žgane opojne pijače 305 obrtnikov. Obrt se izvršuje v 4984 slučajih osebne, 389 po namestniku in 653 po najemniku. Koncesij je bilo ukinjenih kazensko začasno 47, trajno 1 in iz raznih drugih razlogov 512, skupaj 570, na novo podeljenih pa 217. Na 185 oseb pride 1 gostilna in 308 oseb 1 točilnica žganih opojnih pijač. Raznih vrst opojnih pijač se je zavžilo: piva 170.000 hl. vina 270.790 hl. sadjevca 73.664 hl in sadnega žganja 4200 hl v skupnem znesku 1.405.100.000 K. Na eno osebo odpade torej povprečno 49 l opojnih pijač v vrednosti 1312 K. Tu ni všteto žganje, ki ga izdelujejo posamezne tvrdke iz špirta, isto tako ne iz inozemstva uvoženo žganje in vino.

Oblastveno je bil dovoljen ples v javnih prostorih v 1700 in prekoračenje krajevno - policijske ure v 1730 slučajih z 2197 nadurami.

Radi prestopkov naredbe ministra za notranje zadeve z dne 13. novembra 1913, šteje 752, o omejitvi točenja alkoholnih pijač, je bilo kaznovanih 1357 oseb s 121.335 K denarne in 633 dni zaporne kazni. Največ oseb, med njimi tudi večje število ženskega spola, je bilo obsojenih radi javne pijanosti.

6026 alkoholnim podjetjem stoji nasproti 8 brezalkoholnih gostiln in 56 podjetij za izdelovanje brezalkoholnih pijač t. j. sodavice, pokalice in sadnih sokov, ki pa vsled pomanjkanja sirovin le v presledkih obratujejo.

V boju proti alkoholizmu se je poverjeništvu za socialno skrb udeleževalo sledeče: Ustanovilo je dne 21. januarja 1920 protialkoholni svet kot posvetovalni organ protialkoholnemu oddelku, sestojč iz zastopnikov raznih državnih oblasti, izobraževalnih in telovadnih organizacij v Ljubljani. Potom organov protialkoholnega oddelka se je izvedlo po raznih krajih Slovenije kontrola nad izvrševanjem vladnih naredb tičočih se omejitve pijančevanja. Ugotovilo se je med drugim zlasti več slučajev protipostavnega točenja in prodaje žganih opojnih pijač.

V skrbstvo za alkoholike je bilo prevzetih uradnim potom in na podlagi prošnje svojcev v Ljubljani več oseb. V njih zdravljenje in oblažitev družinskih razmer vobče se je ukrenilo vse potrebno. V enem slučaju je bil bolnik postavljen pod varštvo, v drugem pa vsled popolnega pomanjkanja zdravilišča za alkoholike v Jugoslaviji, oddan v enoletno zdravljenje bolnišnice na Studencu.

V svrhu protialkoholne propagande vršil se je v 43. urah 29 predavanj, katere je posetilo okoli 5000 oseb. Vsako predavanje je pojasnjevalo 60 skioptičnih slik. Največ zanimanja za te prireditve je pokazalo industrijsko delavstvo.

Uradu so bili v omejitve pijančevanja stavljeni od strani raznih izobraževalnih organizacij med drugimi sledeči predlogi: 1. uvede naj se praktično nadzorstvo produkcije in prodaje alkoholnih pijač; 2. izvede naj se revizija koncesij za žganjetoč, ki se vrši v zvezi z drugo obrtjo; 3. vsem, ki imajo gostilne v najemu, pa se drugače lahko preživljajo, naj se oduzamejo koncesije; 4. zahteva naj se, da vsaka gostilna postreže tudi s hrano in brezalkoholnimi pijačami; 5. propagandno delo v svrhu omejitve pijančevanja, naj se koncentrira najbolj pri mladini in sicer v šoli, pri telovadnih organizacijah in društvi sploh, kjer se zbira mladina v kakršnekoli izobraževalne svrhe.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

USPEH VZTRAJNE AGITACIJE.

MORGANTOWN, W. VA. — Že pred časom sem pisal v Proletarcu, da bi bilo tudi v tem kraju dobro ustanoviti socialistični klub. Priporočal sem, naj bi se glede tega oglašil še kdo drugi iz tega kraja, ker pa ni bilo pravega odziva v javnosti, sem se sam lotil dela.

Posrečilo se mi je pridobiti dvanajst rojakov na sestanek — jaz sem bil trinajsti — in tako je bila podlaga storjena. Pravijo, da pomeni številka 13 nesrečo. No, ta slučaj je izjema. Ko sem na sestanku gledal pred seboj omenjeno število krepkih mož in fantov, voljnih, da tudi nekaj sklenejo, so se vsi moji "predsodki" o številki "13" razblinili. "Šlo bo", sem si mislil. In zgodilo se je tako.

Njihovi mirni pogledi so me prepričali, da ne pričakujejo ničesar izrednega, ampak, da se zavedajo proletarske dolžnosti. Treba je bilo samo začeti, nekdo je moral sprožiti kamen, pa se je kokotalil naprej.

Pojasnil sem jim pomen seje, ter v šali pristavil, da ni moj namen ustanoviti socialističnega kluba, ker so razmere zelo neugodne vsled industrialne depresije; ob enem je med maso mnogo mlačnosti in je težko kaj doseči na polju socialistične organizacije. Dejal sem jim, da bi bilo potrebno, če se že ne ustanovi soc. klub, da se vsaj naroče na Proletarca, da se bodo iz njega poučili o socializmu, in ko ga bodo bolje razumeli, in ko se delavske razmere izboljšajo, bomo ustanovili socialistični klub. Moj glavni namen je bil izvedeti, kakšna so njihova mnenja. Pristavil sem še, da je voz zelo lahko spraviti v občestni jarek, toda zelo težko ga je izvleči iz njega.

Nisem se dobro končal, so že vse križem predlagali in podpirali, da se klub takoj ustanovi. Tega sem bil seveda zelo vesel, in ker ni nihče stavil protipredloga, sem dal predlog na glasovanje, ki je bil soglasno sprejet.

Ko smo izvolili odbor in napravili vse potrebne zaključke, sem obrnil pozornost navzočih na Proletarca. Pojasnil sem, v kakih težkočah se nahaja slovensko socialistično glasilo, in to vsled brezbržnosti med našim delavstvom, ki se ne briga za svoj socialistični list, pač pa prvi čez drn in strn za takozvanim "delavskim" časopisjem. Ko sem končal, se je takoj priglasilo šest naročnikov. Pripomniti moram, da so eni že odprej naročniki, medtem ko se drugi ne morejo naročiti vsled brezposelnosti.

Svetujem rojakom po drugih naselbinah širom Unije, da greste na agitacijo in ustanovljate socialistične klube ter jih pridružite Jugoslovanski Socialistični Zvezi. Edini potom vsestranske agitacije in širjenja Proletarca bo napredovala socialistična misel in organizacija med jugoslovanskim delavstvom v Zedinjenih državah.

Prepričan sem, da bi se mogli organizirati socialistični klubi v vseh naših naselbinah, ako bi se našel v vsaki vsaj EDEN dober agitator. Eden mora začeti; seveda, še bolje je, ako sta dva, trije ali še več. Ampak tudi en sam lahko začne in če bo pravilno nastopal, bo videl v teku par mesecev že sad svojega truda — socialistični klub in število naročnikov na Proletarca.

Ako bi bilo več ljudi voljnih delati za socializem, bi se število socialističnih klubov v teku nekaj mesecev potrojilo. Proletarec pa bi imel kmalo dovolj naročnikov in ne bi bil navezan več na podporo. Toda ker vsakdo rajše gleda kako drugi delajo zanj na polju socialistične propagande, in ker s tem tudi pusti, da drugi mislijo zanj, in ti ki mislijo zanj in za vso to brezbržno maso — niso socialisti ampak kapitalistične administracije mest, okrajev, držav in potem nad vsemi še washingtonska vlada, zato se nam godi tako, kot ljudstvu ni ljubo, pomagati si pa noče in

tudi ne zna. Svet je v taki zmešnjavi ravno radi brezbržnosti ljudstva. Misliti noče s svojim lastnim razumom, zato pa mislijo zanj Balfourji, Hughesi in Rooti.

Med našim delavstvom ni nič boljše kakor med drugim. Ali ne bi bilo bolje, če bi naši rojaki vzeli v pretres vzroke brezposelnosti, militarizma itd., ter proučevali socialistične nauke, namesto da samo nekoliko pozabavljajo čez kapitalizem, ker je to slučajno moda, ter razpravljajo o "pečlarizmu", cvetkah in tako naprej? Mesto da se zgublja čas in energije s kvartanjem in pijačo, bi bilo boljše, da bi se ljudje učili, kajti samo učenje žene človeka naprej. Kdor se ne uči, stoji kakor ura, ki se izteče.

V današnjem sistemu imamo med ljudstvom mizerijo, negotovost glede kruha, o katerem ne veš, če ga boš imel jutri dan ali ne, boje, glad in druge nadloge, ki tepejo revne sloje. Za vse te stvari so vzroki. Odpraviti jih je treba, toda s samim zabavljanjem se ne odpravi nobenega zla.

Proučavajmo vzroke, ki nam prinašajo stotere nadloge. Učimo se spoznavati važnost organizacije, ki je edina sila proti organizirani sili sovražnika. Čitajmo liste, iz katerih lahko res zajemamo znanje. In ko bomo gotovi samega sebe, ko bomo vedeli kaj počemo in kaj hočemo, bomo šli z delom hitro naprej in uspehi bodo večji kot pa so danes.

J. R. SPROHAR.

ODBOR NOVEGA SOCIALISTIČNEGA KLUBA.

PURSGLOVE, W. VA. — Naznanjam, da smo tu ustanovili socialistični klub. Redne seje se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu pri Antonu Pogačniku, ki nam je dal svoje prostore za seje brezplačno.

V odbor kluba so izvoljeni:

W. J. Lazar, tajnik, box 491, Morgantown, W. Va.; J. R. Sprohar, organizator, box 2, Pursglove, W. V.

Tony Valenčič, blagajnik. Nadzorni odbor: Tony Modere in Andy Kajin. — Frank Capuder, reditelj.

Upam, da bo naš klub napredoval in deloval po svojih najboljših močeh na polju borbe za srečnejšo bodočnost mednarodnega proletarijata.

S socialističnim pozdravom,

W. J. LAZAR, tajnik.

TELEBANOV DOPIS.

MOONSHINE CITY, KOKAKOLA. — Naš izobraževalni klub čimdalje bolj napreduje. Dobili smo tri nove člane, pet pa jih je odstopilo. Na zadnji seji je bil izvoljen odbor, ki ima predelati vse igre tako, da bodo v njih samo glavne vloge. Ženske vloge bodo v bodoče tako prirejane, da bodo lahko nastopale na odru kot dekleta v cvetu mladosti. Zelo neumno se zdi našemu žensktvu nastopiti v vlogah stark ali mater. To je nesmiselno. Upam, da bo odbor rešil svojo težko nalogo.

Za tibetansko revolucijo smo zelo navdušeni. Zadnjič smo nji v počast priredili eno igro, toda kako smo se začudili, ko smo spoznali, da igro, ki smo jo imeli na programu, ne povečuje, temveč smeši tibetansko revolucijo. Taka blamaža! Pomagati se ni dalo in igro smo vseeno priredili. Da pozabimo na ta škandal, smo priredili izlet v Real Beer City, kjer smo nameravali vprizoriti eno šaloigro, ki se je pozneje razvila v tragikomedijo. Diletanti niso vedeli, da ima pijača v Real Beer Cityju večjo moč kakor v naši dični naselbini, pa so se jo navžili čez mero. Ko se je dvignilo zagrinjalo, je šepetalec tako kričal, da se diletanta, ki je skušal za njim ponavljati besede, niti čulo ni. Kmalo porinejo na oder še enega igralca, ki pa se je zavalil po odru. Izza kulis se začuje glas: "Spusti zagrinjalo!" Zastor je padel, in kaj se je zgodilo potem, ne vem; izza zagrinjala so se čuli glasovi, potem pa udarci, kakor da se kdo pretepa, kar pa se je nam le tako zdelo. Naši ljudje so preveč napredni,

da bi se hodili pretepati za zagrinjalom na odru. Vsekakor, hudobni jeziki širijo o tem toliko izmišljotin, da je ugled naše naselbine v nevarnosti.

Zadnjič je bil tu nekdo, ki je pobiral prispevke za gladne v Rusiji. Ker so naši rojaki zavedni in previdni, ni ničesar opravil. Nas so že enkrat speljali na limance, ko se je nabiral stodolarski fond, da se kupi svoboda za culukafre. Poslali smo denar nekemu odboru, ki je imel nalogo osvoboditi culukafre iz hotentotskega jarma in jim dati republikansko formo vlade. Neki misjonar, ki se je podal v novoosvojenno deželo, pa je pronašel, da culukafri ne marajo svobode in republike. Misjonar je napisal pismo, kakšna je tam situacija in priporočal, naj se pošlje še več misjonarjev, da bomo najprvo vzgajali to divjaško ljudstvo, ker sedaj še ni zrelo za svobodo. Pismo pa je padlo v roke nekemu culukafrau, ki ga je nesel glavarju. Med divjaki se je dobil nekdo, ki je znal čitati in ta je raztolmačil pomen pisma. Glavar je odločil, da se pismo odpošlje, temu, ki ga je raztolmačil, pa je ukazal, da naj še napiše, da bo misjonar plačal svojo predrznost z življenjem. Ker se je slučajno možila glavarjeva, hči, je bil misjonar izročen glavarjevemu kuharju. Toliko je bilo pojasnjeno v pismu. Ko smo to izvedeli, smo spoznali, da so nas nabiralci stodolarskega fonda za osvoboditev culukafrov prevarili. Za trdno smo se odločili, da ne bomo v bodoče podpirali nobene take akcije. Tako se je zgodilo, da tudi za Ruse ne damo nič. Sicer pa naj si Rusi sami pomagajo. Kakšna pa je njihova revolucija, če jim ni prinesla sreče in blagostanja? Mi smo mislili, da revolucija pomeni majhna nebesa, kjer ljudem ni treba delati. Zabavaš se, ješ in pijes. Razočarani smo bili, ko so poročali, da so bila zlagana vsa poročila o podržavljenju žensk v Rusiji. To bi bilo nekaj za nas: Podržavljanje žensk! Jaz bi od moje pobegnili prvo minuto. Če bi jo še obdržal pri sebi, bi mi bila samo dekla.

Vaš list ni v naši naselbini prav nič priljubljen. Morda boste dobili kaj naročnikov, če list povečate na sto strani. Priobčajte tudi slike. Posebno priporočljive bi bile lepe ženske slike. Ker imamo prohibicijo, bi bilo dobro dati tudi navodila, kako se izpreminja voda v vino. Vino v vodo že sedaj izpreminjamo, kar pa ni noben čudež.

Naše podporno društvo "Sinovi napredka" je na zadnji seji izključilo tri simulantke. Dognalo se je, da so kuhali žganje. Kadar je prišel bolniški obiskovalec, so na dan signal svojih žen šli naglo v posteljo. Štiri mesece so varali društvo na ta način. Da se je stvar izvedela, so krive ženske. Možje simulantki so kuhali, njihove soproge pa so raznašale ta božji dar, ki mu nekateri pravijo strup, kar tudi je. Kokoši v bližini teh simulantov so vse poginile, ravno tako nekaj mačk in psov, ki so prišli na smetišča, kamor so metali ostanke iz kotlov. Torej, ženske so nosile žgano pijačo okoli dobrih rojakov, ki bi žrtvovali tudi življenje zanjo če treba, in ker je bil trg manjši kakor produkcija, so pričele konkurirati druga drugi. To je šlo naprej tako daleč, da je pričela ena očitati drugi, da je njen mož doma zato, da kuha žganje in ker hoče še večji dobiček, se je naznanil bolnim. Stvar je prišla na uho društvenemu tajniku, ker slučajno ne piše — ima namreč pokvarjen želodec — in ta je pričel na svojo pest preiskavati zadevo. Pronašel je, da so vsi trije krivi enakega greha. V naselbini je sedaj velik boj. Ženske so se že dvakrat stole in na eno, ki je bila najhujša, so morali nataktni prisilni jopič in jo odpeljati na policijo, kjer ji je hladila vročo kri v kopalni sobi požarna bramba. Sedaj nekoliko razumem princip kapitalizma; postaja mi jasnejše, zakaj nastajajo vojne in sovraštva med posameznimi kapitalisti.

Trije simulantje in njihove soproge so se končno pomirili in ustanovili novo društvo "Cvet naroda". Proti tajniku društva "Sinovi napredka" je prvo društvo napovedalo neizprosno boj. Vsakdo, ki pristopi v novo društvo, dobi pred sejo, med sejo in po seji požirek "tamočnega". Vsak požirek stane 35c. Ustanovitelj društva "Cvet naroda" so se sporazumeli, da si ne bodo več konkurirali pri prodaji žganja. Vsakdo ga sme producirati gotovo količino na teden, cena pa je za vse enaka. To je nekaj trust, ki pa še ni znan kokakolski vladi.

Ker se bliža štiridesetdanski post, bomo imeli v naši fari sveti misjon. Rojaki se zelo zanimajo zanj in

kakor so mi pravili zadnjič gospod župnik, pričakujejo, da jim bo misjon prinesel najmanj tri tisoč dolarjev. Naša naselbina torej ne spi. Napredek imamo beležiti na vseh poljih, (Na vseh poljih nazadnjaštva. — Op. ured.)

KOZMA TELEBAN.

Naprej za razširjevanje "Proletarca".

Beležiti imamo zadovoljivo dejstvo, da se slovensko delavstvo vedno bolj zanima za Proletarca. Če vzamemo v poštev brezposelnost, in pa da se ga od vseh strani napada, je razširjevanje tega lista v takih časih in razmerah razveseljivo znamenje.

Naše delavstvo spoznava, da mu nudi Proletarec gradivo, ki je res kaj vredno. Tudi med Srbi in Hrvatimi dobiva Proletarec vedno več opore. Intrige, ki so jih pričeli nasprotniki v taboru ekstremistov proti Proletarcu, bodo rodile čisto drugačne rezultate, kakor pa so jih pričakovali. Z denarjem hrvatskih delavcev hočejo uničevati dolgoletno delo naših sodrugov in prišel bo čas, ko bo to hrvatsko delavstvo zahtevalo obračun od svojih "podzemskih" voditeljev. Najeli so nekaj marionot med Slovenci, da bi z njih pomočjo razrahljali naše vrste. Najprvo hočejo seveda ugonobiti Proletarca. To ne gre kar tako. Prvič, te marionete ne poznajo socializma, tisti, ki jim dajejo instrukcije, pa tudi ne. Drugič, njihov fiasko je tako popolen, da ga ne morejo zakriti pred nikomur. Tretjič, med njimi je borba glede stranke: Ali naj ostanejo še naprej "pod zemljo", ali pa naj se vržejo na delo in vrstah legalne stranke, ki se je ustanovila pred kratkim in je kopirala svoj program iz programa socialistične stranke, s to razliko, da ga je napolnila z bombastičnimi frazami, ki ničesar ne pomenijo. In sedaj se nekateri med njimi vprašujejo, kdo je bil v pravem: Ali socialisti, ki so ostali zvesti stranki, ali tisti, ki so obljubljali revolucijo čez noč, pa so hoteli v ta namen imeti "podzemsko" organizacijo, ki so druga za drugo razpadle? Zive le še nekatere narodnostne podzemске grupe, ameriške, katerih je bilo le par, so pa popolnoma razpadle.

Ničesar ni bolj pozdraviti kakor to, da je vedno več delavcev, ki znajo čitati in razumeti to, kar čitajo. In k takemu čitanju navaja delavstvo Proletarec. Prispevki listu v podporo, novi naročniki in stari, ki ponavljajo naročnino, so nasprotnikom lahko v dokaz, da bomo prešli tudi skozi sedanjo krizo, ne samo prešli, ampak izšli iz nje ojačani.

Na naslov tistih, ki simpatizirate z našim delom, kličemo: Pridružite se delu za razširjevanje Proletarca in jačanje Jugoslovanske socialistične zveze! — Upravništvo.

Cleveland določen za zborovanje konvencije socialistične stranke.

Dne 22. aprila prične v Clevelandu, Ohio, zborovati konvencija socialistične stranke. V letu predsedniške kampanje je zastopstvo na konvencijah socialistične stranke sorazmerno večje kakor pa v letih med predsedniškimi kampanjami. Raditega je za letošnjo konvencijo določenih le malo število delegatov. Ta zaključek je bil storjen na zadnji konvenciji raditega, da se znižajo stroški konvencije. Vendar pa bo ta strankina konvencija zelo važna, ker ima napraviti nadaljnje potrebne korake za konsolidiranje delavskih vrst v tej deželi. Svoječasno smo že poročali o delu, ki ga vrši stranka, za združenje radikalnih uni in frakcij v eno stranko. Več uni se je povoljno odzvalo povabilu socialistične stranke za skupno konferenco in z akcijo se nadaljuje.

Kakor poročajo strankini agitatorji iz raznih krajev, se je pričelo delavstvo počasi vračati v socialistično stranko, posebno na zapadu. Spoznala je, da se prerokovanja vročevrčev niso izpolnila, ker se ne morejo. Delavstvo vidi fiasko, ki so ga doživeli ekstremisti skoro vsepovsod in se sedaj vračajo nazaj na polje praktičnega dela. Nekateri, ki nočejo iti nazaj v soc. stranko, ker bi s tem popolnoma priznali svoje taktične napake, so ustanovili takozvano "delavsko stranko", katera bo ostala v ameriškem delavskem gi-

banju le kot nekaka sekta kot so n. pr. eselpisti. Ker so svoj program kopirali po programih socialistične stranke, in ker se niso izrekli za pripadnost k moskovski in nobeni drugi internacionali, ker niso dali v svoj program zahtevo po diktaturi proletarijata, je pričelo delavstvo spoznavati, da je bila koncem konca samo socialistična stranka tista sila, ki si je obvarovala ravnotežje v razburkanih časih zadnjih par let, zato se vračajo nazaj v njene vrste.

Na clevelandsko konvencijo pride tudi Debs. Njene naloge bodo velike, toda jih bo skušala rešiti v čimvečjo korist delavskega gibanja v tej deželi. Stranka gradi sedaj trdno podlago, na katero se bo postavilo mogočno stranko ameriškega delavstva, ki je voljno delati za socializem.

Za pokritje konvenčnih stroškov je razpisan izreden asessment 50c na člana. Oproščeni so le brezposelniki, ki dajo mnogo težav preganjanja od strani justičnega departmanta pod Wilsonovo administracijo, napadi na socialiste od strani članov Ameriške legije, razbijanje socialističnih shodov in predavanj, boj za osvoboditev političnih jetnikov itd. Stranka, ki je bila v resnici delavna v vseh važnih vprašanjih, zasluži vso podporo našega delavstva.

Drugi, ki morejo, naj ta konvenčni prispevek plačajo. Stranka je v teh časih gmotno zelo trpela, poleg tega so ji dala mnogo težav preganjanja od strani justičnega departmanta pod Wilsonovo administracijo, napadi na socialiste od strani članov Ameriške legije, razbijanje socialističnih shodov in predavanj, boj za osvoboditev političnih jetnikov itd. Stranka, ki je bila v resnici delavna v vseh važnih vprašanjih, zasluži vso podporo našega delavstva.

Ruski pomožni fond J. S. Z.

Prispevki za odpomoč ruskemu delavstvu, ki je izpostavljen lakoti in umiranju.

XV. Izkaz.

Detroit, Mich.: Društvo Zveza detroitskih Slovencev, št. 121, SNPJ. — \$10.00.

Dartmoor, W. Va.: Lovr. in Rose Selak — \$2.00.

Detroit, Mich.: J. Topolak — \$2.00.

Ely Minn.: F. A. Vider — \$1.00.

Livingston, Ill.: Nabrano pri društvu "Vsi za enega," št. 96, SNPJ \$8.75; dano iz blagajne \$11.25. — \$20.

Highland Park, Mich.: Filip Stamenkovich nabral — \$12.76.

Chicago, Ill.: Vesela družba pri Čemažarju — \$4.50.

Greenland, Mich.: Toma Burcar nabral — \$2.00.

Slovan, Pa.: Članovi dr. Sv. Josipa broj 548 N. H. Z.: Odsjek broj 548 iz blagajne \$5.00; po \$1: J. Cindrich, M. Vidak, A. Medved, B. Milji; po 50c: J. Perhot, S. Vukasanovich, S. Ivko, I. Kostelac i J. Baranich; J. Muskan 35c; po 25c: I. Zunic, N. Oreškovich, M. Uzjak, M. Galovich, S. Pavljekovich i Tomo Car. — \$13.35.

Milwaukee, Wis.: Dr. Sloga št. 16, SNPJ — \$25.67; Društvo Venera, št. 192, SNPJ \$15.00. — \$40.67.

V izkazu dne 31. decembra 1921 \$3,192.06
V tem izkazu 109.08

Skupaj do 31. januarja 1922 \$3,301.14
Tajništvo J. S. Z.

"NEW YORK CALL" ZA RUSKI POMOŽNI FOND.

Kakor drugi socialistični listi, tako zbira tudi newyorški socialistični dnevnik "Call" prispevke v ruski pomožni fond. Dosedaj je nabral \$13,427.16. New York Call oskrbuje tudi nakup potrebščinam za gladujoče v Rusiji. Potom tega dnevnika so se poslala živila, zdravila in zdravniške potrebščine tudi za svoto, ki jo je nabrala v ruski pomožni fond naša J. S. Z.

VAŽNO ZA ROJAKE V HERMINIE.

Socialistični klub št. 69, JSZ, zboruje VSAKO TRETJO NEDELJO V MESECU ob 2 popoldne v dvorani društva Frostomisleci, št. 87, SNPJ.

Rojaki, pristopite k naši organizaciji, da s tem ojačate naše vrste.

Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

Na pomoč gladujočim v Rusiji.

Rusko ljudstvo je v vsled suše prizadetih krajih še vedno izpostavljeno lakoti, boleznim in umiranju.

Na tisoče je že mrtvih in na tisoče jih umira vsak dan. Edina pomoč, ki bi odvrnila v času modernega sveta najdalekosežnejše izgube življenja, je zadostna množina hrane, zdravil in obleke, ki jo je treba odpraviti takoj na mesto.

Delavstvo vsega sveta mora dati bednikom Rusije svojo takojšnjo pomoč.

Jugoslovanska socialistična zveza apelira ponovno na vse člane podpornih jedrot in zvez v Ameriki, naj prispevajo zopet po svoji najboljši moči za sklad v odpomoč bednim v Rusiji.

Kakor dosedaj, tako bo odpravila J. S. Z. ves v ta namen zbrani fond, kakor bo prihajal, newyorški socialistični centrali, ki bo skrbela, da se za zbrani denar nakupi potrebnih živil, zdravil in obleke ter nemudoma odpošlje v sovjetsko Rusijo.

Vsi tozadevni prispevki bodo objavljeni v "Prosveti" in v "Proletarcu."

Kdor hitro da, dvakrat dal!

Vse prispevke je pošiljati na sledeči naslov:

Frank Petrich, 220 S. Ashland, Blvd., Chicago, Ill.
Tajništvo J. S. Z.

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega socialističnega kluba se vrše vsak drugi in četrti petek v mesecu v dvorani ILIRIJA, 310 First Ave. — Ker se na klubovih sejah obravnavajo važne stvari, je dolžnost članstva, da se udeležuje sej. Pripeljite s seboj tovariše, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji.

John Kresse, 396—4th Ave.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27, JSZ., se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 popoldne in vsako četrto nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletarijata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč." —

ZA CARLINVILLE, ILL.

Somišljenikom v Carlinville naznanjam, da se vrše seje reorganiziranega socialističnega kluba št. 213, J. S. Z., vsako tretjo nedeljo v mesecu v unijski dvorani. Tem potom vabim vse delavce v naselbini, da se udeležijo teh sej in pristopijo h klubu. To je edini način, da pokažete delavsko solidarnost in zavest proti kapitalističnemu sistemu, ki nas zasužnjuje. Seje kluba bodo vedno predpoldne.

Z delavskim pozdravom

Jos. Korsic, tajnik.

LUZERNE, PA. — Seje slov. soc. kluba št. 218, J. S. Z. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 3. popoldne na domu sodruga Matičica. — Rojaki delavci, pristopajte k socialistični organizaciji. — John Matičich.

Za delavstvo in za človeštvo sploh ni le vprašanje, če se sploh kdaj osvobodijo ali ne, ampak tudi kdaj se osvobodijo. Če se mednarodna zveza delavstva razrahlja, je to na korist edino kapitalizmu, delavstvu pa samo v škodo. Emancipacija delavskega razreda vodi samo skozi mednarodno solidarnost. Kdor tej solidarnosti izpodkopava tla, je vedoma ali nevedoma v službi kapitalizma, toda na vsak način v njegovi službi. Delavstvo naj dobro premisli, kadar se mu nastavlja take limanice. Znati mora spoznati trike, ki mu jih nastavljajo elementi v zavedni ali nezavedni službi kapitalizma, in paziti, da ne nasede nanje.

Šta velite na ovo?

Da bi se videla očigledna razlika između ljudi, koji su bili zalutali u "čar sokak" — pa se povratili na stari put koji vodi zajedničkom cilju — i onih, koji se još uvijek nalaze čar sokaku, iz koga nema izlaza, kao što je to slučaj sa J. D. (Ivanom Delijom), sadašnjim smušenim "administratorom" Znanja, koji ne prestaje bacati se blatom i najpodlijim klevetama na socijaliste — mi donosimo ovo pismo jednog poštenog komunista, bivšeg tajnika Beogradske komunističke organizacije, koje je bilo objavljeno u "Glasu Slobode" u Sarajevu. To pismo glasi:

MOJIM DRUGOVIMA.

"Sećamo se vrlo dobro iz jedne knjige, da je Engels jednom prilikom, u polemici sa anarhistima, rekao im: "Vi ste bedni ljudi, koji pretendujete da vidite bolje i dalje od svih ostalih a, megjutim, ne primećujete da idete natraške!" Nešto slično, ako ne još i gore, moglo bi se primeniti i na nas "komuniste." Eto, već je proteklo devet meseca od kako je "Komunističkoj Partiji" onemogućeno da postoji, blagodareći zbilja jednoj skroz avanturističkoj i nemarksističkoj taktici "komunističke partije," a isto toliko ima vremena od kake naše sindikalne organizacije, koja manje koja više, ne mogu da odgovore svojim prirodnim i istoriskim klasnim zadacima: jer su bili samo stafaža komunističke partije, zbog čega su zapostavile, ako ne i podpuno zanemarile, svoj prvobitni klasno-revolucionarni karakter. Doduše, naše su sindikalne organizacije, t. j. njihovi funkcioneri koji su bili pod uticajem "komunističke partije," bili silni revolucionarni papagaji, frazeri i dogmatičari, ali ne i socijalistički valjani i izgrađeni borci i taktičari, koji imaju stvaralačkog, konstruktivnog duha.

Kod njih je bilo glavno: opseniti prostotu mase, izbaciti pred njih nekoliko gromopucateljih fraza, glorifikovati "sovjetski sistem" u Jugoslaviji, obožavati šta i kako hoćeš. Ja verujem, da će mnogi moji drugovi, čim pročitaju ovo pismo, pomisliti: kako to, da Krstić sada, posle devet mesaca, ovako piše, kada se vrlo dobro sećamo kako je govorio i naročito pisao u članku: Za bezuslovnu subordinaciju! Da, bez ikakvog ustezanja otvoreno izjavljujem, da sam i sam bio u strašnoj zabludi, baš kao i vi mnogi, što ste još i danas! Za ovih devet meseca od kako se nalazim interniran sa svojom porodicom u svome rodnom mestu imao sam i suviše slobodnog vremena a nešto malo knjiga i novina, pa sam se bar sada, kad već nisam pre, oslobodio fatalističkih zabluda "Komunističke Partije". Zamislite samo: ko od nas nije verovao da se "kapitalistička državna zgrada raspukla," da buržoazija ne može naći nikakvog majstora da tu zgradu ili pukotinu popravi i rekonstruiše?"

Zatim: štatiste sa vukovarskog pozorište uspeli su, na žalost nama, većini starijih glumaca, da sugeriraju neke naročite "apstraktne" ideje i poglede na ekonomski i dijalektički razvitak društva, koje apsolutno ničega zajedničkoga nemaju sa današnjicom, sa životom i praksom. Treba li vam to naročito dokazivati? Ja držim da ne treba. Sudbina "naše" komunističke partije i sindikalnoga pokreta najrečitiji su dokaz jedne skroz nezdrave i neproletarske taktike. Treba biti samo toliko plitkouman ili anarhistički nastrojen pa zastupati nemarksističko i utopističko gledište komunističke partije, kao što su, na primer; "što gore to bolje," ili, što je za mene od naročite vrednosti, tvr-

gjenje komunističko: da je kapitalizam u nemogućnosti da vaspostavi privredu na preratnoj osnovi već, naprotiv, da mora u najkraće vreme, za 1 ili 2 godine, nastupiti komunistička privreda t. j. način proizvodnje u blaženoj sovjetskoj Jugoslaviji.

Na osnovu čega su oni izvlačili takove utopističko-fatalističke zaključke? Da li na naučnom, marksističkom, ispitivanju realnog odnosa ovoga perioda, ili na osnovu materijalističkog shvatanja istorije? Ne. Do takvog nenaučnog i apsurdnog zaključka oni su samo mogli doći na osnovu Markonijevog talasa! . . .

Pa onda komunističko tvrgjenje, t. j. tvrgjenje Izvršnog Odbora III. Internacionalne da je Socialna Revolucija moguća u našoj zemlji ne zbog privredne razvijenosti njene i zbog mnogobrojnosti i razvijane socijalističke svesti industrijskoga proletarijata, već zbog heterogenih, separatističkih i anacionalnih elemenata u njoj — dostiglo je svoj vrhunac u apsurdnosti. Dakle, po komunističkoj najvišoj pameti, ne klasne već separatističke i nacionalne suprotnosti stvaraju i nose u sebi sve potrebne elemente za proletarsku revoluciju! To je gledište zastupao još u "internacionalnom bratstvu" i sam Prudon, proklamujući teoriju "borbe rasa" nasuprot Marksovoj teoriji "borbe ideala." Dakle, kao što se vidi, Prudonova je teorija u jedan "malo" savremen način reprodukovna i stavljena nasuprot marksističkoj metodi.

Kao što vidite, drugovi, iz ovo samo nekoliko više površnih kritičkih napomena, o njima bi se mogla čitava knjiga napisati, naročito kada bi se dotakli živih, opipljivih praktičnih posledica, meni više nema mesta među vama koji, posle ovog kada pročitate, ne budete ono što ste i pre rata bili a to je? socijalisti-marksi. Priznajte otvoreno, kao i sam što činim, iz najčistijih proletarskih pobuda, da ste bili na pogrešnom putu. Bolje je i poštenije, čim se greška uvidi, drugu ne činiti, nego namerno ne hteti je priznati a u duši osećati, da ste na pogrešnom putu. Ne slušajte pojedine potajne komunističke agitatore, koji vam vele, kao i meni što preporučaju, da se strpíte još "malo," pa će se "komunistima" dati njihova prava. Treba, vele čekati dok G. Stojan Protić napravi "sporazum" sa hrvatskim opozicionim blokom, pa ćemo biti još više nego što smo bili! . . .

Pored ovo nekoliko ranije navedenih iskrenih napomena završujem još i sa ovom: Sveta je dužnost sviju poštenih i iskrenih funkcionera sindikalnih i partiskih, da svim svojim silama, svim šesticama svoje snage i svim svojim bićem rade na jedinstvu našega pokreta, na izmirenju krvno zavagjenih proletarskih masa, jer od zavade koristi imaju samo naši protivnici. Sveta dužnost je stvarati od naših Sindikalnih i partijskih organizacija čvrst granitni bedem, od koga će se lupati i razbijati nezajažljivi apetiti naših eksploatatora i talasi političke i socijalne reakcije koji, ako je sudeći po smradu koji se svakim danom sve više oseća — tek dolazi.

Mil. P. Krstić

berberški radnik, raniji sekretar beogradske mesne komunističke organizacije.

"Če regulirate otroško delo, regulirate zločin. Prav bi bilo za nas, da odpravimo otroško delo, ne da ga reguliramo. Prišiel bo čas, ko ne bo smel biti nihče izpod 16 let zaposlen v tovarni, jami ali kamnolomu." — Meyer London v kongresu.

Jugoslovenska socialistična zveza.

Glavni urad: 220 So. Ashland Blvd., Chicago, Ill.
(v poslopu socialistične stranke.)

V vseh zadevah glede ustanovljanja novih socialističnih klubov, reorganiziranja neaktivnih klubov, glede volilnih in drugih kampanj soc. stranke, glede informacij, tikačočih se JSZ. in soc. stranke, se obračajte na tajnika J. S. Z. Pisma naslovite: Frank Petrich, 220 So. Ashland Blvd., Chicago, Ill.

پی پی پی

Pet organiziranih socialistov ima več političnega pomena, kakor sto neorganiziranih.

پی پی پی

Pomagajte naravi.

Mi si umijemo roke in obraz večkrat vsak dan, da tako spravimo stran blato, ki se je nabralo. In ne čakamo, da bo narava sama od sebe to izvršila za nas. Torej čemu naj bi čakali, da nam narava sama odžene dnevno skupaj zbrane stvari v našem želodcu in v prebavnih delih telesa. Še posebno takrat, ko so te strupene snovi bolj nevarno kot samo blato na naših obrazih, ker gotovo je, da privedejo več ali manj nevarno bolezni. "Očistite čreva", naj bo naše geslo in Trinerjevo grenko vino je najboljši čistilec. Pomaga želodcu, da izvršuje svoje posle. Tisoče in tisoče ljudi je zadovoljnih z uspehom tega zdravila, — čitajte to pismo: "Garson Quarry, Man., Canada, dec. 24, 1921. Jaz sem bolehal vsled slabe prebave nad dve leti. Dne 18. avgusta sem pričel uživati Trinerjevo grenko vino in danes je moje zdravje popolnoma povrnjeno. To je izvrstno zdravilo za želodčne nerednosti Vaš Kazimir Stefaniec." Poskusite tudi Triner's Cough Sedative, vaš lekarnar ali trgovec z zdravili ima gotovo v zalogi ta zdravila za vas.

INTERNATIONAL DAIRY CO.

1908-12 So. Ashland Ave., Chicago, Ill.

Tel. Canal 2183

MEDNARODNA MLEKARNA

Trgovina z mlekom, maslom itd., na malo in veliko. Sporočite nam telefonično in mi vam bomo dovažali mleko na dom.

Za čistobo in sanitarnost jamčimo.

Ako hočete dobro knjigo, naročite

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLENDAR 1922.

Stane

VEZAN V PLATNO, \$1.

MEHKO VEZAN, 75c.

Naročite ta kalendar svojem v Jugoslaviji in Julijski Benečiji. Naročila izvršujemo mi. Cena ista kot za Ameriko.

NAROČAJTE DRUŽINSKO REVIZO

"KRES"

Prejeli smo več sto iztisov zadnje izdaje revije "Kres", posvečeno psatelju Ivanu Cankarju. Stane 25c. Vse prejšnje izdaje "Kresa" so že razprodane. Sežite po Cankarjevi izdaji! Stane 25c. Svoto lahko pošljete v poštinih znakah.

Sprejemamo tudi naročnino za Kres, ki stane \$1.00 na leto, toda upravištvo Proletarca ne sprejme odgovornosti za neredno dostavljanje lista. Lahko se pripeti, da se kaka številka Kresa na potu iz starega kraja izgubi, za kar ni odgovorna ne uprava Kresa, niti uprava Proletarca, ki je odposlala naročnino.

Ker je Kres delavska revija, v rokah sodrugov, za služi, da jo podpira tudi slovensko delavstvo v Ameriki. Vsakdo, ki jo naroči, bo ž njo zadovoljen.

Iz Ljubljane smo prejeli zopet večje število raznih knjig, ki so označene na zadnji strani v tem listu. Naročajte knjige od nas. Malenkostni eventuelni dobiček od prodaje knjig se porabi v podporo našemu tisku.

NASLOV:

PROLETAREC

CHICAGO, ILL.

3639 W. 26th St.

Za bolezní in bolečine

PAIN-EXPELLER

Tvorilška znamka reg. v pat. ur. Zdr. dr.

Priatelj v Potrebi

Naročite!

Ali je religija prenehala funkcionirati?\$.30
Svetovna vojna in odgovornost socializma\$.80
Katoliška cerkev in socializem\$.30

Skupaj\$1.40

Ako naročite vse tri ob enem samo \$1.00 za vse tri.

Ako si želite nabaviť knjige socialne, povestne ali kake druge vsebine, jih naročite od Proletarca. Eventualni dobiček od prodaje knjig se porabi za pokrivanje stroškov pri listu.

Severova zdravila yzdrzujejo zdravje v družinah.

Omejite prehlad. Ustavite kašelj.

Oba sta znamenja nevarnosti. Pri-tajeni boli z dalekosežnimi posledicami se lahko mnogokrat izognete, če dobite prava zdravila.

Severa's Cough Balsam

(Severov Balzam zoper kašelj) 'od-pomore pri navadnemu kašlju, po-miri bronkialna vznemirjenja, po-pravi prebave, omogoča red in olaj-šava dihanje. Cena 25c in 50c.—**Severa's Cold and Grip Tablets** (Severjevi Tableti zoper prehlad in gripe) ustavi je prehlad predne se razvije. Cena 30 centov. Po vseh lekarnah.

Ali ste dobili iztis Severjevega Almanaha za leto 1922? Dobite ga zastodj pri svojem lekarju ali pa direktno od

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

"THE MILWAUKEE LEADER"

Največji Ameriški socialistični dne-vnik.

Naročnina: \$6.00 za celo leto, \$3.00 za pol leta in \$1.50 za tri mesece.

Naslov: 532 Chestnut Street, MILWAUKEE, WIS.

Slovincem priporočamo
v posezanje

KAVARNO MERKUR

3551 W. — 26th St.

(v bližini urada SNPJ., S.

R. Z. in Proletarca.)

Dobra kuhinja : : : : :

: : : : : Dobra postrežba.

KARL GLASER, imetelj.

John Plhak & Co.

1151-1153 W. 18th Street

Chicago,
Illinois.

Modna trgo-vina. Velika zaloga moških, ženskih oblek, izde-lanih po n a jmodernejšem kro-ju. Cene nizke.

CARL STROVER

LAWYER

and

COUNSELLOR

133 W. Washington Street.
CHICAGO, ILLINOIS.

Telefon: Main 3989.

Naročajte najboljši in najbolj ras-širjen socialistični dnevnik v Ameriki

"THE NEW YORK CALL"

112 Fourth Avenue,
NEW YORK, N. Y.

Naročnine za dnevne in nedeljske izdaje \$12 za celo leto; \$7 za pol leta; \$4 za tri mesece; \$1.50 za en mesec; samo nedeljske izdaje \$3 na leto. Samo dnevne izdaje \$9 na leto; po leta \$5; en mesec \$1.25.

Kadar...

Kadar mislite na potovanje v stari kraj;

kadar želite poslati svojim sta-rekrajskim sorodnikom, prijate-ljem ali znancom denar,

ali kadar imate kak drug posel s starim krajem,

obrnite se na trdko

ZAKRAJSEK & CESAREK

70-9th AVE.

NEW YORK, N. Y.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET

Tel. 1475

JOHNSTOWN, PA.

FARME

V PINETOWN, NORTH CAROLINA

ZA POJASNILA PIŠITE:

A. H. SKUBIC & CO., PINETOWN, N. Carolina.